

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 5

ΟΜΗΡΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΠΥΛΗΣ

Στις 9 Μαρτίου του 1821 η Ύψηλή Πύλη διατάζει τον Πατριάρχη να στείλη όμηρους για να εξασφαλισθή έτσι η βεβαίωση ότι δέν προετοιμάζεται Έπανάσταση. Μ' αυτή τή δικαιολογία αποστέλλονται οί 'Αρχιερείς: Έφέσου Διονύσιος, Δέρκων Γρηγόριος, Νικομηδείας 'Αθανάσιος, Θεσσαλονίκης 'Ιωσήφ, Τυρνάβου 'Ιωαννίκιος, 'Αδριανουπόλεως Δωρόθεος και 'Αγγιάλου Εὐγένιος.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Όμηροι Αρχιερείς τής Ύψηλης Πύλης. — Κων. Γ. Μπόνη, 'Ακαδημαϊκού - Όμοτ. Καθηγ. Παν)μίου 'Αθηνών, 'Αποστολικοί Πατέρες, 'Ιγνατίου 'Αντιοχείας 'Επιστολαί, Β' Μαγνησιεύσιν 'Ιγνάτιος. — 'Αλήθειες με λίγα λόγια. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως Παν)μίου 'Αθηνών, 'Η «καινή κτίσις». — 'Ιωάννου Φουντούλη, Καθηγ. Παν)μίου Θεσσαλονίκης, 'Απαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές και άλλες άπορίες. — Βασ. Μουστακίη, Οί ψαλμοί του Δαβίδ και ή τρυφερή ηλικία. — Πρεσβ. 'Αντωνίου 'Αλεξιοπούλου, Προσηλυτισμός: ή «άγνή λατρεία»

τών χιλιαστών. — 'Ι. Μ. Χατζηφώτη, 'Η προσφορά του 'Αγίου Όρους στην εποχή μας. — Γεωργίου Θ. Πρίντζιπα, 'Η 'Ορθόδοξη 'Αδελφότητα Βενετίας. — 'Αρχιμ. Νικολάου Πρωτοπαπα, Ποιμαντικές διαπιστώσεις από τή ζωή των προσκυνητών στην Παναγία τής Τήνου. — Τό βιβλίο. — Φς, 'Ο θάνατος και τó πένθος στην 'Ορθοδοξία. — 'Επίκαιρα.

Έκ του Τυπογραφείου τής 'Αποστολικής Διακονίας, 'Ιασιού 1 — 'Αθήναι 140. Προϊστ. Τυπογραφείου 'Ιωάννης Μιχαήλ. 'Αναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

**ΑΛΗΘΕΙΕΣ
ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ**

Πρέπει να κάνης φίλους; Κάνε τους χάριν του Θεού. Πρέπει να κάνης έχθρούς; Κάνε τους πάλι χάριν του Θεού. Πώς θα γίνουν αυτά τὰ δύο; "Αν επιδιώκης τὴ συντροφιά τῶν ἐναρέτων ἀνθρώπων κι ἂν ἀντιστέκεσαι στοὺς κακοὺς.

(ιερός Χρυσόστομος)

★

Ντύσου τὴν πανοπλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μελετώντας καθημερινὰ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, θὰ μένης ἀτρωτος ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τῆς ἀμαρτίας.

(Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης)

★

"Ὅπως εἰσάγουμε ἀέρα καὶ τροφή στὸν ὀργανισμό μας, γιὰ νὰ τῶσουμε τὸ σῶμα, ἔτσι κι ὁ Χριστός, μὲ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, εἰσέρχεται στὴν ψυχὴ μας καὶ γίνεται γι' αὐτὴ μύρο, εὐωδία, τροφή.

(Νικόλαος Καβάσιλας)

★

Νὰ ντρέπεσαι, ὅταν πᾶς νὰ κάνης τὴν ἀμαρτία κι ὄχι ὅταν τὴν ἐξομολογήσαι. "Ὅταν φύγης ἀπὸ τὸν πνευματικὸ συγχωρεμένο, νὰ ἔχης τὴν ἐξῆς ἀπόφασι: καλύτερα νὰ πεθάνης παρὰ νὰ ξανακάνης τὴν ἀμαρτία.

(Κοσμάς ὁ Αἰτωλός)

★

"Ὅταν ὑπάρχη ἡ ἀγάπη, οἱ καρδιές εἶναι ἐνωμένες ἀκόμη κι ἂν τὶς χωρίζουν πέλαγα καὶ στεριές. "Ὅταν λείπη, ἀκόμη κι ἂν οἱ ἀνθρώποι εἶναι ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο, στὴν πραγματικότητα ἀπέχουν μεταξύ τους πολὺ.

★

"Ὅταν κάποιος πέφτη στὴν ἀμαρτία, πέφτει μόνος του. Κανένας ὁμως δὲν σώζεται μόνος του. "Ὅποιος σώζεται, σώζεται μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας σὰν μέλος τῆς ἐνωμένο μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἐκ τῆς Ἐκδόσεως

Ἐκδόσεως τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

II. Σ χ ό λ ι α

— Οἱ προφῆται δὲν ὑπῆρξαν «μαθηταὶ τῆ σαρκί» τοῦ Χριστοῦ, ὡς οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι, ἀλλὰ «ὡς διδάσκαλον αὐτὸν προσεδόκω». Ὁ Ἴγν. δὲν παραλείπει νὰ θεατοποιῇ τὴν σωτηρίαν τῶν προφητῶν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν εἰς Ἄδου ἀπόδοτον τοῦ Κυρίου (Α' Πέτρ. 3, 19-20. Ματθ. 27, 52-53. Κλήμ. Ἀλ. Στρωμ. VI, ΒΕΠΕΣ τ. 8, 194-196, 13 καὶ Μ. 9, 268Α. Πλείονα σχετικὰ χωρία τῶν ἐκκλησ. συγγρ. ὅρα ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Lampe). Καὶ ἐπιλέγει: ὁ Ἴγν.: «καὶ διὰ τοῦτο, ὃν δικαίως ἀνέμενον (δηλ. οἱ προφῆται), παρὼν ἡ γειρεν αὐτοὺς ἐκ νεκρῶν». Τὸ «παρὼν» ἐπισημαίνει: ὅτι ὁ Ἴγν. ὑπονοεῖ τὴν εἰς Ἄδου ἀπόδοτον τοῦ Κυρίου, ὅτι «καὶ νεκροὶ εὐηγγελίσθη, ἵνα κηθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπου σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν πνεύματι» (Α' Πέτρ. 4, 6). Τὸ παράδειγμα τῶν προφητῶν προβάλλει ὁ Ἴγν. ἵνα καὶ οἱ Μαγνησιεῖς καὶ πάντες οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντες θεαπωθοῦν ὅτι εἶναι ἀδύνατον «ζῆσαι χωρὶς Αὐτοῦ», δηλ. τοῦ Χριστοῦ.

X. 1. Τὸ «οὖν», διὰ τοῦ ὁποίου ἄρχεται τὸ X. κεφ., καὶ μάλιστα διὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου «μή», ἀποτελεῖ τὴν συμπερασματικὴν ἀκολουθίαν τῶν πρότερον ἐν κεφ. IX. λεχθέντων. Ἐκ τῶν λεχθέντων λοιπὸν ἂς προσέξωμεν, ὅπως μὴ «ἀγασθητῶμεν», περιφρονούντες ἢ μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν «χρηστότητα», τὴν ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν τοῦ Κυρίου. Διότι ἐὰν μᾶς μιμηθῆ συμφώνως μὲ ὅσα πράττομεν, μὴ σύμφωνα πρὸς τὰς ἐντολάς του, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴμεθα μετ' αὐτοῦ διὰ νὰ ζήσωμεν τὴν μακαρίαν ζωὴν. "Ὡς οἱ προφῆται, ἂς γίνωμεν καὶ ἡμεῖς «μαθηταὶ αὐτοῦ», πιστοὶ ἀκόλουθοι: τῶν διδασκάλων καὶ παραγγελιῶν αὐτοῦ διὰ νὰ μάθωμεν «κατὰ Χριστιανισμὸν ζῆν». "Ἄξιον ἰδιαίτερας σημειώσεως εἶναι: ὅτι ὁ Ἴγν. εἶναι ὁ πρῶτος ἐκκλησιαστικὸς πατήρ, ὅστις χρησιμοποιοῖ τὸν ὄρον «Χριστιανισμὸς» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ πιστοῦ ὁπαδοῦ (μαθητοῦ) τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἔχοντος τὴν ὀρθὴν πίστιν, ὡς ταύτην ἐκφράζει ἡ διδασκαλία του διὰ τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, τῶν ἐν περιεκτικῇ ἐννοίᾳ ἐκφραζομένων διὰ τοῦ ὄρου «Χριστιανισμός». "Ὡστε τὸ «μάθωμεν κατὰ Χριστιανισμὸν ζῆν» σημαίνει τὸ κατὰ Χριστὸν ζῆν ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει καὶ ἐν δίῳ ἀγίῳ. Τὸν ὄρον «Χριστιανισμός» ἀναφέρει: ὁ Ἴγν. τρίς ἐν τῷ κεφ. X, ἅπαξ ἐν Ρωμ. 3, 3 καὶ ἅπαξ ἐν Φιλαδ. 6, 1.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 84 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

Ἡ

«καινὴ κτίσις»

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ εἶναι μιὰ ἱστορική πραγματικότητα, πού δὲν ἔχει καμιὰ σχέση με τὶς οὐτοπίες, οἱ ὁποῖες βέβαια σὲ τελευταία ἀνάλυση ἔχουν βαθὺ νόημα, γιατί συμβολίζουν τὴν πανανθρώπινη νοσταλγία γιὰ τὴ λύτρωση καὶ τὴ σωτηρία. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἕνα μεγάλο τμήμα τῆς παγκόσμιας βιβλιογραφίας καλύπτεται ἀπὸ ἔργα, τὰ ὁποῖα προβάλλουν τὴν οὐτοπία εἴτε ὡς θεωρητικὴ κατηγορία τῆς σκέψεως, εἴτε ὡς λογοτεχνικὴ καὶ μάλιστα μυθιστορηματικὴ βίωση διαφόρων μορφῶν τοῦ χαμένου παραδείσου, εἴτε ὡς τὸ τελικὸ τέρας ἐπαναστατικῶν ἀλλαγῶν τῆς δομῆς τῶν οἰκονομικοκοινωνικῶν καὶ οἰκονομικοπολιτικῶν συνθηκῶν. Σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις πρόκειται γιὰ μοντέλα φανταστικῆς ἰδεώδους κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ὀργανώσεως, ἢ ὁποῖα δὲν ἀνταποκρίνεται σὲ τὶς δυνατότητες, τὶς ὁποῖες παρέχει ἡ σφαῖρα τοῦ ἐνδοκοσμικοῦ ἀνθρωποκεντρισμοῦ.

Σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις πρόκειται γιὰ οὐτοπία (οὐ+τόπος), δηλαδή γιὰ τὴν ἔλλειψη μέσα στὰ ἀνθρωποκεντρικὰ ἐνδοκοσμικὰ πλαίσια τοῦ καταλλήλου τόπου, ὅπου τὸ περιγραφόμενο ἰδεῶδες γίνεται πραγματικότης. Ἀπ' τὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνος ἢ τὴν Κοσμοπόλη τῶν Στωϊκῶν ἕως τὸ νησί τῆς Οὐτοπίας τοῦ Τόμας Μόρ, ὅπου βασιλεύει ὁ Οὔτοπος· ἀπ' τὴν Ἡλιούπολη τοῦ Καμπανέλα ἕως τὸ «Ταξίδι στὴν Ἰκαρία» καὶ τὴν «Ἰκαριανὴ κοινότητα» τοῦ Καμπέ· ἀπ' τὴν «Νέα Ἀτλαντίδα» τοῦ Μπέικον ἢ ἀπ' τὴν «Ὠκεανίδα» τοῦ Χάρρινγκτον ἕως τὶς παραμυθένιες πολιτείες, πού ἀναφέρονται στὸ ἔργο «Τὰ ταξίδια τοῦ Γκιούλιβερ» ἀπ' τὸ σύνθημα «ἐπιστροφή στὴ φύση» ἕως τὴν ἀναζήτηση τῆς ἀταξικῆς κοινωνίας καὶ τῆς

αὐτοκαταργήσεως τοῦ κράτους· ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς αἰσθητοποιήσεις τῆς οὐτοπικῆς διαθέσεως καὶ βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἕως τὶς διηγῆσεις πολλῶν ἔργων ἐπιστημονικῆς φαντασίας ἐκφράζεται ἡ τάση πρὸς αὐθυπέμβαση τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς ὑπερπήδηση τῶν ὀριακῶν καταστάσεων τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως καὶ πρὸς ἀνακάλυψη τῆς μυστικῆς ἐκείνης πύλης, ἀπ' τὴν ὁποία ὁ ἀνθρώπος θὰ ἀντικρύσει καὶ μέσα σὲς ἐπιγείες συναρτήσεις τὸ γλυκοχάραμα τῆς «ὀγδόης ἡμέρας» τῆς δημιουργίας.

Τὸ γλυκοχάραμα αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε, ὅταν μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ «ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα» (Ματθ. δ', 14-16). Μέσα στὴν πλημύρα τοῦ θείου αὐτοῦ φωτός ἡ Χριστοκεντρικὴ ἔσχατολογικὴ ἐλπίδα ἐνεργοποιεῖται καρποφόρα καὶ ἐπαναστατικὰ μέσα σὲς ἑκάστοτε ἱστορικῆς συναρτήσεις καὶ ἐντάσσει κάθε προοδευτικὸ σχέδιο καὶ κάθε ὀραματισμὸ καὶ προγραμματισμὸ ὄχι μόνο μέσα στὸ σχετικὸ μέλλον, πού ἔχει ἀνοικτὴ τὴν περαιτέρω δυνατότητα γιὰ ἕνα καινούργιο μέλλον, μὰ καὶ μέσα στὸ ἀπόλυτο καὶ ἀνυπέβλητο μέλλον τῆς αἰωνιότητος τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ γενεσιουργὸ αἴτιο ὅλου τοῦ δυναμισμού κάθε προφητικῆς δράσεως μέσα στὴν ἱστορία καὶ ἡ ὀργανικὴ ὁλότης, ἢ ὁποία μὲ τὴν ἐντελέχεια τῆς ὡς ἐνιαῖο ρυθμιστικὸ κέντρο κατευθύνει τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποκρούουν τὶς σκοτεινὲς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ νὰ φέρουν στὸν κόσμον τὸ φῶς, τὴν ἀλήθεια, τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία, τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴν πραγματικὴ εἰρήνη, τὴν συνεχῆ αὐτοκριτικὴ, τὴν μετάνοια, τὴν αὐτοδιόρθωση, τὴν καταπολέμηση τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλπιδοφόρο προσημονία τῆς τελειώσεως, δηλαδή ὅλες τὶς συνιστώσες τῆς πραγματικῆς χαρᾶς, πού εἶναι ἡ λυδία λίθος καὶ τὸ βαρόμετρο γιὰ τὴ διαπίστωση τῆς παρουσίας ἢ τῆς ἀπουσίας τοῦ βιώματος τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Ἡ νέα αὐτὴ ποιότης τῆς ζωῆς γίνεται ἐνεργὸς καὶ αἰσθητὴ στὴν προσωπικὴ βίωση τοῦ πιστοῦ καὶ στὸ οἰκολογικὸ του περιβάλλον. Ἐτσι ἡ χριστιανικὴ ζωὴ, ὅταν δὲν ἔχη μανιχαΐζουσες ἀποκλίσεις, δὲν εἶναι φυγόκοσμος ἀτομιστικὸς νοσηρὸς μυστικισμὸς, μὰ μιὰ φωτεινὴ παρουσία σὲ ὀλόκληρη τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ. Ἡ «καινὴ κτίσις» ἐν Χριστῷ δὲν ἔχει μόνο κατακόρυφη κατεύθυνση πρὸς τὸν οὐρανὸ, μὰ καὶ ὀριζόντια κίνηση πρὸς τοὺς συναθρώπους. Μάλιστα ὅσον περισσότερο ἡ ἀνακαινισμένη ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀνυψώνεται ἀληθινὰ πρὸς τὸν οὐρανὸ, τόσον τὸ ὀπτικὸ του πεδίο πρὸς τὴν ὀριζόντια κατεύθυνση τῶν ἐπιγείων συναρτήσεων καὶ προβλημάτων γίνεται εὐρύτερο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Βαθμηδόν επεκράτησε ή πράξις ό διάκονος να διαβάξη μυστικώς τὰ δίπτυχα τών κεκοιμημένων άμέσως μετά τὸ «Ἐξαιρέτως...», ενώ συγχρόνως ό Ιερεύς άπήγγελε τήν συνέχεια τής εύχης «Του άγίου Ἰωάννου...». «Μεγαλοφώνως» ή «μεγάλως», πριν ό Ιερεύς έκφωνήση τὸ «Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε...», ἔλεγε ό διάκονος μόνο τήν κατάληξι τών διπτύχων τών κεκοιμημένων: «Καί ὄν ἕκαστος κατά διάνοιαν ἔχει καί πάντων καί πασῶν». Ὁ λαός άπαντοῦσε «Καί πάντων καί πασῶν». Τὰ δίπτυχα τών κεκοιμημένων καί ή κατακλειδα τους ἔλέγοντο από τὸν διάκονο «ἐνδοθεν τοῦ βήματος».

Ἀμέσως μετά τήν έκφώνησι «Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε...» (τήν άρχή, όπως είπαμε, τοῦ κατ' ὄνομα μνημοσύνου τών ζώντων) ό διάκονος πάλι, ή ό άρχιδιάκονος, «ἐνδοθεν τοῦ βήματος» καί «εἰς ἐπήκοον πάντων» ή, κατά τὰ περισσότερα χειρόγραφα, «πρὸ τής θύρας» ή «πρὸς τή θύρα σιᾶς» ἔλεγε τὰ δίπτυχα τών ζώντων, πού κατεκλείοντο καί αὐτά με ἀνάλογη πρὸς τὰ προηγούμενα κατάληξι: «καί πάντων καί πασῶν». Μετά από αὐτά ό Ιερεύς συνέχιζε τήν εύχή «Μνήσθητι, Κύριε, τής πόλεως...» ή, σέ μεταγενεστέρη ἐποχή, τή διάβαζε ὅταν ό διάκονος ἔλεγε τὰ δίπτυχα τών ζώντων. Καί πάλι ό λαός άπαντοῦσε: «Καί πάντων καί πασῶν». Ἐχομε δηλαδή δυὸ φορὲς τὸ «Καί πάντων καί πασῶν» τοῦ λαοῦ, μιὰ φορὰ πρὸ τοῦ «Ἐν πρώτοις μνήσθητι...» καί μιὰ μετά από αὐτό, ὡς άπάντησι, δηλαδή στήν κατακλειδα τών διπτύχων τών κεκοιμημένων τήν πρώτη φορὰ καί τών ζώντων τή δευτέρα. Ἡ τάξι αὐτὴ ήταν γενικῶς διαδεδομένη, ὅπως μπορούμε νὰ συναγάγουμε από τίς

πολλές μαρτυρίες πού ἔχομε στή χειρόγραφο παράδοσι, παρὰ τίς μικρὲς διαφορὲς στίς λεπτομέρειες (π.χ. βλ. κῶδ. Ἀθηνῶν 754, 860, 861, Βυζ. Μουσείου 14, Πατρ. Ἀλεξανδρείας 371, Μ. Λαύρας Δ 80, Τ. Σταυροῦ Κον)λεως 425, Ἀγ. Σάββα 362)607, Σινα 973, 986, 1040, «Διάταξις ἀκριβεστάτη» κῶδ. Παρισίων 385, «Διάταξις Φιλοθέου» κῶδ. Ἐσφιγμένου 120).

Εἶναι γεγονός πὸς σέ μερικὰ ἄλλα χειρόγραφα ὑπάρχει κάποια σχετικὴ ἀσάφεια. Ἐπὶ παραδείγματι μετά τὸ «Ἐξαιρέτως...» καί μετά τὸ «Ἐν πρώτοις...» παρεμβάλλεται ἀντιστοιχῶς ή διάταξις «ό διάκονος τὰ δίπτυχα τών κεκοιμημένων» καί «ό διάκονος τὰ δίπτυχα τών ζώντων» χωρὶς περαιτέρω νὰ προσδιορίζεται πὸς κατεκλείοντο αὐτά ή τί άπαντοῦσε ό λαός. Αὐτὸ ἐξηγεῖται από τὸ ὅτι τὰ χειρόγραφα αὐτά εἶναι «Ιερατικά» καί, ὅπως εἶδαμε σέ ἄλλες περιπτώσεις, ἀναγράφουν μόνο ὅσα ἀφοροῦν στὸν Ιερέα καί ἄλλῶς τοῦ ὑπενθυμίζουν ἐδὼ με τή σύντομη διάταξι ὅτι θὰ παρεμβληθῇ ό διάκονος. Τί θὰ ἔλεγε αὐτὸς τὸ ἔγραφαν τὰ «διακονικά», χειρόγραφα προσριζόμενα εἰδικὰ γιὰ τὸ διάκονο. Σέ ἀνάλογη αἰτία ὀφείλεται καί ἔλλιπής περιγραφὴ πού ὑπάρχει στή «Διάταξι τής θείας λειτουργίας» τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου τοῦ κώδικος Παντελεήμονος 6277)770 καί στή «Διάταξι τής θείας λειτουργίας» τοῦ κώδικος Ἀθηνῶν 662. Ἡ πρώτη ὀμιλεῖ γιὰ τή μνημόνευσι τών διπτύχων πρὸ καί μετά τὸ «Ἐν πρώτοις...» από τὸν διάκονο «καθ' ἑαυτόν», ἀλλὰ δὲν λέγει ἂν έκφωνοῦσε τήν κατακλειδα καί τί άπαντοῦσε ό λαός. Ἡ δευτέρα σημειώνει ὅτι «πρὸ τοῦ εἰπεῖν τὸν Ιερέα τὸ Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε...» λέγει ό διάκονος «Καί πάντων καί πασῶν». Μετά δὲ τήν έκφώνησιν μνημονεύει ό διάκονος τὰ δίπτυχα τών ζώντων», δὲν προσ-

διορίζει ὅμως ποιὰ μορφή εἶχαν τὰ δίπτυχα τών ζώντων οὔτε κάνει λόγο γιὰ τίς άπαντήσεις τοῦ λαοῦ. Ἄλλα πάλι χειρόγραφα (Ἀθηνῶν 752, 765, 770) σημειώνουν ὅτι ό διάκονος μνημονεύει «καθ' ἑαυτόν» τὰ δίπτυχα τών ζώντων, ήτοι «τοῦτε ήγουμένου καί τής ἀδελφότητος καί ἑτέρων ὄν βούλεται».

Ἡ μνημόνευσις τών διπτύχων κατὰ τήν εύχή τής ἀναφοράς, ὅπως τήν εἶδαμε νὰ διαγράφεται στή χειρόγραφο παράδοσι, ὑπέστη με τήν πάροδο τοῦ χρόνου σοβαρὴ ἀλλοίωσι. Τοῦτο ὀφείλεται σέ δυὸ κυρίως λόγους: Στὴν ἀνάπτυξι τής ἀκολουθίας τής προθέσεως (προσκομιδῆς) ἀφ' ἑνός καί στήν ἔλλειψι διακόνου ἀφ' ἑτέρου. Ἡ προσκομιδὴ μετὰ τή μετάρθεσί της ἀπὸ τὸ χερουβικό στὸν πρὸ τής ἐνάρξεως τής θείας λειτουργίας χρόνο, ἀνεπτύχθη σέ αὐτοτελὴ τελετὴ καί με τήν μεταγενεστέρη εἰσαγωγὴ τών μερῶν τών άγιων καί ὑπὲρ τών ζώντων καί τεθνεῶτων βαθμηδόν ἀπερρόφησε τὸ μνημόσυνο τών άγιων καί τὰ δίπτυχα τής θείας λειτουργίας. Ἐτσι καί με περισσότερα ἄνεσι ἐγένετο ή μνημόνευσις καί ἀπεφεύγετο ή καθυστέρησις πού θὰ προξενοῦσε ή ἀνάγνωσις τών πολλῶν ὀνομάτων κατὰ τήν ἀναφορά. Σ' ἕνα μεσοδιάστημα βέβαια πρέπει νὰ διατηρήθῃσαν καί οἱ δυὸ μνημονεύσεις καί κατὰ τήν ἀναφορά καί κατὰ τήν πρῶθεσι, ὅπως ἐξ ἄλλου τὸ εἶδαμε καί σέ μερικὰ χειρόγραφα. Τελικὰ τὰ ὀνομαστικά μνημόσυνα τὰ κράτησε μόνο ή προσκομιδὴ, ὄχι ὅμως στήν άρχικὴ τους σειρὰ ὅπως ήταν στήν ἀναφορά (άγιοι - κεκοιμημένοι - ζῶντες), ἀλλὰ κάπως ἀναμεμιγμένα (άγιοι - ζῶντες - τεθνεῶτες - λειτουργὸς Ιερέυς). Στὴν ἀναφορά ἔμειναν μόνο ἰχνη τών διπτύχων.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 42, ἀριθ. τεύχ. 4

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα τής Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι τὸ πνευματικὸ, μαχητικὸ ὄργανο τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει καί κατατοπίζει τὸ λαὸ πάνω σ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά, πνευματικά καί θρησκευτικὰ ζητήματα πού ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Κυκλοφορεῖ τήν 1η καί 16 κάθε μήνα. Ἐτησία συνδρομὴ 300 δρχ. Καθηκὼν τών ἐφημερίων εἶναι ή ἐγγραφή συνδρομητῶν.

ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ & Η ΤΡΥΦΕΡΗ ΗΛΙΚΙΑ

Του κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ο Δαβίδ, γιός του Ίεσσαί, από τη Βηθλεέμ της Ιουδαίας, είναι μιὰ από τις πιο μεγάλες μορφές της εβραϊκής ιστορίας και, χάρη στους ψαλμούς που συνέθεσε, της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Πέρασε τὰ παιδικὰ και ἐφηβικὰ χρόνια βόσκοντας πρόβατα. Σ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ τὸν βρήκε ὁ προφήτης Σαμουὴλ και τὸν ἔχρισε βασιλιά, χωρὶς νὰ τὸ μάθει ὁ κόσμος. Κατόπιν, τὸν βρῖσκουμε στὴν αὐλὴ τοῦ βασιλιᾶ Σαοὺλ, ὅπου τελούσε χρέη μουσικοῦ. Ὁ Σαοὺλ, στὴν ἀρχή, τὸν συμπάθησε, γι' αὐτὸ τὸν ἔκανε ἀξιωματικὸ και γαμπρό του. Ὑστερα ὅμως, τὸν μίσησε, ὑποθέτοντας μὲ τὴν ἀρρωστημένη φαντασία του πὼς τοῦ ἐποφθαλμιούσε τὸ σκήπτρο. Ἔτσι, συχνὰ ἐπιδίωξε τὴν ἐξόντωσή του, ἀλλὰ, κατὰ τὴ Βίβλο*, ὁ Δαβὶδ σωζόταν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ φόβο γιὰ τὴν πιθανότητα νὰ χάσει τὴ ζωὴ του, ἔφυγε ἀπὸ τὸ παλάτι. Σκέφθηκε νὰ καταφύγει στοὺς Φιλισταίους, ἀλλὰ δὲν πραγματοποιοῖσε αὐτὴ τὴ λύση, γιατί ἦταν ἀκόμα νωπὸ τὸ γνωστὸ κατόρθωμά του νὰ σκοτώσει τὸ Φιλισταῖο γίγαντα Γολιάθ μὲ σφεντόνα. Ἔτσι, μὴ μπορώντας νὰ κάνει τίποτε ἄλλο, γυρόφερε μὲ τοὺς ἄνδρες του στὶς ἐρημιές (κάπου 400 μὲ 500). Ὁ Σαοὺλ τὸν ἐπαιρνε ἀπὸ πίσω. Δυὸ φορὲς ἔπεσε ὁ βασιλιάς στὰ χέρια του, ἀλλὰ ὁ Δαβὶδ, ἄκακος, ὅπως ἦταν, τοῦ χάρισε τὴ ζωὴ.

Σὰν πέρασε λίγος καιρὸς, πῆγε στοὺς Φιλισταίους. Τὸν δέχθηκε ὁ Ἀγχοῦς, βασιλιάς τῆς Γέθ, μίας ἀπὸ τις πέντε σπουδαιότερες πόλεις τῶν Φιλισταίων, ἀπὸ τὴν ὁποία κατὰ γόταν ὁ Γολιάθ.

Ὅταν, λίγο ἀργότερα, ξέσπασε νέος πόλεμος ἀνάμεσα στοὺς Ἑβραίους και τοὺς Φιλισταίους, οἱ δεῦτεροι δὲν ἄφησαν τὸ Δαβὶδ και

τοὺς ἄνδρες του νὰ πάρουν μέρος, γιατί δὲν τοὺς εἶχαν ἐμπιστοσύνη.

Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ 1000 π.Χ., ὁ Σαοὺλ και οἱ γιοὶ του σκοτώθηκαν στὸν πόλεμο. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ πρωτότοκος Ἰωνάθαν, πὸν τὸν συνέδεε μεγάλη φιλία μὲ τὸ Δαβὶδ, ἀνετηρέαστη ἀπὸ τὸ μίσος τοῦ Σαοὺλ. Σὰν ἔφθασε στ' ἀφτία τοῦ Δαβὶδ ὁ θάνατος τοῦ Ἰωνάθαν, συνέταξε ἕνα συγκινητικὸ ψαλμὸ, ἀφερωμένο στὴ μνήμη τοῦ καλόκαρδου παλικαριοῦ. Τὸν ἀποδίνουμε ἀποσπασματικά, στὰ νεοελληνικά:

Πὼς ἔπεσαν τὰ παλικάρια!

Στὴ Γὰδ μὴν τὸ μηνάτε...

νὰ μὴ χαροῦν τῶν Φιλισταίων οἱ

κόρες

κι ἀπὸ χαρὰ μὴν ξεφανίσουν...

Σαοὺλ κι Ἰωνάθαν, οἱ ἀγαπημένοι,

σὲ θάνατο ἐνομένοι και σὲ ζωὴ,

πὸ γρήγοροι ἀπ' ἀητούς κι ἀπὸ

λιοντάρια πὸ ἀντρεπωμένοι...

Σπαράζει μου ἡ καρδιά, Ἰωνάθαν,

ἀδερφι μου,

πὸν τόσο ἀγάπησα.

Ἡ ἀγάπη σου γιὰ μὲ ἦταν πὸ τρανὴ

ἀπ' τῆς γυναίκας τὴν ἀγάπη...

Σὰν ἔλειψε ὁ Σαοὺλ, ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα**, στὴν ὁποία ἀνήκε, ἀναγνώρισε βασιλιά τὸ Δαβὶδ στὴν πόλη Χεβρών. Οἱ ἄλλες ὅμως ἕνδεκα φυλές, παρασυρμένες ἀπὸ τὸν Ἀβεννήρη, ἀρχιστράτηγο τοῦ Σαοὺλ, δέχθηκαν βασιλιά τὸν Ἰεβοσθέ, γιὸ τοῦ Σαοὺλ. Ὅπως ἦταν ἐπόμενο, τὰ δυὸ βασίλεια τὰ χωρίζε μίσος βαθύ. Τὸ ἕνα, ἐκεῖνο τοῦ Ἰεβοσθέ, ἀνταποκρινόταν στοὺς ἐθνικοὺς πόθους, τελώνοντας σὲ ἀσπονδὴ ἐχθρότητα πρὸς τοὺς Φιλισταίους. Ἀντίθετα, τὸ βασίλειο τοῦ Δαβὶδ συνδέοταν μαζί τους μὲ φιλία. Σὲ πολεμικὴ δύναμη ὅμως, τὸ τελευταῖο ὑπερεῖχε τοῦ πρώτου. Πράγμα πὸν, συνειδητοποιώντας ὁ Ἀβεννήρη, ἐπιδίωξε νὰ ἔλθει κρυφὰ σὲ συνεννόηση μὲ τὸ Δαβὶδ. Ἀλλὰ ἕνας ἀνεπιδὸς τοῦ Δαβὶδ, ὁ Ἰωάβ, δολο-

** Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἦταν ἀνεκαθεν χωρισμένος σὲ δώδεκα φυλές. Καθεμιὰ ἀναγόταν σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς δώδεκα γιούς τοῦ Ἰακώβ. Σὰν σπουδαιότερη ἀναγνωρίζοταν ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα.

φόνησε τὸ στρατηγὸ. Ἔτσι, τὸ σχέδιο ἔμεινε ἀνεκπλήρωτο. Τέλος, μετὰ δυὸ χρόνια, ὁ βασιλιάς Ἰεβοσθέ θανατώθηκε ἀπὸ δυὸ ἄνδρες του, πὸν περιμέναν ἀμοιβὴ ἀπὸ τὸ Δαβὶδ. Ἐκεῖνος ὅμως τοὺς θανάτωσε.

Κατόπιν, ὅπως ὅλοι περιμέναν, τὰ δυὸ βασίλεια ἐνώθηκαν κάτω ἀπὸ τὸ δαβιδικὸ σκήπτρο. Αὐτὴ τὴ φορά, ὁ Δαβὶδ στράφηκε ἐναντίον τῶν Φιλισταίων και μάλιστα μὲ θεαματικὲς ἐπιτυχίες στὰ πολεμικὰ πεδία. Αὐτὸ ὀφειλόταν ὄχι μόνο στὴ στρατιωτικὴ του ἱκανότητα, ἀλλὰ και στὸ ὅτι ὁ λαὸς ἐνωθε ἐνωμένως κάτω ἀπ' αὐτόν.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κατορθώματα τοῦ Δαβὶδ ὑπῆρξε και ἡ ἀπόσπαση, ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἰεβουσαίων, τῆς Σιών, πὸν τὴν ἔκανε πρωτεύουσά του, μὲ τὸ ὄνομα Ἰερουσαλήμ. Ἡ πόλη ἦταν σπουδαῖο ὄχυρό, ἀλλὰ τὴν ἔκανε πὸ δυνατὴ, συμπληρώνοντας τὸ περιτείχιμά της.

Οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Δαβὶδ, πὸν σὲ μικρογραφία θυμίζει τὸν ἀνυπέρθλιτο Ἀλέξανδρο τῆς Μακεδονίας, ἀπλόθηκαν ἐναντίον ἀρκετῶν λαῶν τοῦ περιβάλλοντός του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μεγαλώσει τὴν ἐπικρατεία του. Τέτοιοι λαοὶ ἦταν οἱ Ἀμμωνίτες πρὸς Α., οἱ συνασπισμένοι μ' αὐτοὺς Ἀραμαῖοι πρὸς Β., οἱ Μωαβίτες πρὸς ΝΑ., οἱ Ἐδωμίτες πρὸς Ν.

Ἀλλὰ ὁ νέος μονάρχης τῶν Ἑβραίων δὲν ἦταν μονάχα ἕνας ἀπαράμιλλος στρατηλάτης. Ἦταν και μιὰ μεγαλοφυῆς καρδιά, ἰδιαίτερα εὐαίσθητη στὴ θρησκεία. Μεταξὺ ἄλλων, μερίμνησε γιὰ τὴν τόνωση και τὸν ἐξωραϊσμὸ τῆς θείας λατρείας, μεταφέροντας στὴν Ἰερουσαλήμ, ἀπὸ τὴν τοποθεσία Καριαθιάρμ, τὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης, πὸν μὲ κύριο συστατικὸ της τις δυὸ θεόσδοτες πλάκες τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ἀποτελοῦσε τὸ λειτουργικὸ πυρῆνα τῆς πάτριας θρησκείας.

Δὲν ἦταν ὅμως μόνος σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. Τὸν περιέβαλλαν φωτισμένοι ἄνδρες, ὅπως οἱ προφῆτες Γὰδ και Νάθαν, ὁ δεῦτερος ξεκουστός και γιὰ τὴν ἀτρομὴ παρηγορία του.

(Συνεχίζεται)

* Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρει τὸ Δαβὶδ στὰ ἐξῆς μέρη: Α' Βασιλειῶν ιστ', Γ' Βασιλειῶν δ', Α' Παραλειπομένων δ' 15 κ.ἐξ., ι'-κθ', Ροθθ δ' 17-22.

Προσηλυτισμός: ή "άγνή λατρεία," τῶν χιλιαστῶν

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

9

Ἡ ψυχολογική πίεσι πού ἀσκαίεται στοὺς χιλιαστὲς ἀπὸ μέρους τῆς ἐταιρίας «Σκοπιὰ» εἶναι κάτι μοναδικό. Θὰ ἀναφερθοῦμε πάλι στὸ θέμα αὐτὸ μὲ θάσι τις εἰδικὲς ὁδηγίες πού δίδονται στὸ μυστικὸ ὑπηρεσιακὸ Δελτίο «Διακονία τῆς Βασιλείας» (Φεβρουάριος 1965, σ. 3-6, γερμ. ἔκδοσι), μὲ τίτλο «Δίδεται μεγαλύτερη προσοχή στὰ συμφέροντα τῆς Βασιλείας».

«Ἐπειδὴ τὸ θέμα ἐπείγει», γράφει ἡ ἐταιρία, «ἐξέτασε κατὰ πόσο εἶναι δυνατὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν χρόνον πού χρησιμοποιεῖς γιὰ ἄλλες ὑποθέσεις ἢ νὰ περιορίσῃ γενικῶς μερικὰ πράγματα, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ στὴ ζωή σου χῶρον γιὰ τὴν ὑπηρεσία σκαπανέως. Τί εὐλογία περιμένει ὄλους ἐκείνους πού θὰ τὸ κάνουν!» (σελ. 3).

«Διὰ τὸ ἐπείγον τοῦ θέματος» λοιπὸν τί ἐννοεῖ ἡ ἐταιρία μ' αὐτὴ τὴ φράσι; Τὸ 1975 θὰ ἐρχόταν τὸ τέλος τοῦ «συστήματος πραγμάτων», μέχρι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἔπρεπε οἱ χιλιαστὲς νὰ «προειδοποιήσουν» τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ νὰ πωλοῦν στὰ σπίτια τους τὰ προϊόντα τῆς μετοχικῆς ἐταιρίας «Σκοπιὰ» (βιβλία, βιβλιάρια, περιοδικὰ) καὶ νὰ καλοῦν νὰ μποῦν στὸ «καταφύγιον», νὰ γίνουν δηλαδὴ κι αὐτοὶ ἀπλήρωτοι: «πλασιὲ» στὰ σπίτια μας.

Σκοπιὰ I.2.79, σ.20

Μιά καλῶς ὀργανωμένη, στοργικὴ ὑπηρεσία πρὸς τὸν Θεό, θέτοντας πάντοτε στὴν πρώτη θέσι τὰ συμφέροντα τῆς Βασιλείας, μπερὶ νὰ φέρῃ πολλή χαρὰ τώρα καὶ στίς μέρες πού εἶναι μισοτὰ μας

Τὸ «τροπάρρι» τῆς «Σκοπιᾶς» δὲν ἔλλαξε καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1975: «Τώρα, στίς ἡμέρες πού εἶναι μισοτὰ μας, μιὰ καλῶς ὀργανωμένη στοργικὴ ὑπηρεσία πρὸς τὸν Θεό, θέτοντας πάντοτε στὴν πρώτη θέσι τὰ συμφέροντα τῆς ἐταιρίας, μπερὶ νὰ φέρῃ πολλή χαρὰ...».

Ἔτσι «γιὰ τὸ ἐπείγον τοῦ θέματος» παρακινοῦνται οἱ χιλιαστὲς νὰ ἐλαττώσουν τὸν χρόνον πού ἀσχολοῦνται γιὰ τίς προσωπικὲς, οἰκογενειακὲς, ἐπαγγελματικὲς, κοινωνικὲς τους ἀνάγκες ἢ καὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τελείως τέτοιες ἀσχολίες, προκειμένου νὰ εἰσέλθουν στὴν «ὑπηρεσία σκαπανέως», δηλαδὴ τοῦ ἀπλήρωτου ἐργάτου τῆς «Σκοπιᾶς» μὲ πλήρη ἀπασχόλησι!

Ἡ «Διακονία τῆς Βασιλείας» μᾶς πληροφορεῖ: «ἡ ἐταιρία σᾶς παρακινεῖ νὰ καθήσετε καὶ νὰ λογαριάσετε τὸ κόστος καὶ νὰ καταστρώσετε προϋπολογισμό, ὥστε νὰ προγραμματίσετε ἀνάλογα τὴν κοσμικὴ σας ἐργασία μὲ σκοπὸ νὰ ἀνταποκριθῆτε στίς οἰκονομικὲς σας ὑποχρεώσεις καὶ νὰ εἰσθε ταυτόχρονα καὶ σκαπανεὺς. Εἴμαστε σίγουροι πὼς πολλοὶ ἀπὸ σᾶς μπορεῖτε νὰ τὸ κάνετε καὶ νὰ ἔχετε πολλή χαρὰ» (σελ. 4).

«Μπορεῖς νὰ ἀφιερῶσῃς στὸν Ἰεχωβά 100 ὥρες μηνιαίως;» αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τῆς ἐπόμενης παραγράφου. Ἡ ἐταιρία συνιστᾷ:

«Σ' αὐτὸ τὸ παράρτημα (τῆς Διακονίας τῆς Βασιλείας) θὰ βρῆς ἕνα σχέδιο ἡμερησίου χρονοδιαγράμματος, πού προβλέπει ἡ ἐταιρία γιὰ ὄλους τοὺς γενικοὺς σκαπανεὺς. Ἐὰν κάποιος γενικὸς σκαπανεὺς λάβῃ αὐτὸ τὸ σχεδιάγραμμα, εἶναι φυσικὰ ἀσυμπλήρωτο. Τότε ἐγκαιτεῖ σ' αὐτὸν νὰ συμπληρώσῃ τὸ σχεδιάγραμμα ἀνάλογα μὲ τίς συνθήκες τίς δικές του...» (σελ. 4). «Ἰσως εἶναι ἀρκετὸ ἐὰν ἐργάζεσαι μόνο δύο ἢ τρεῖς δλόκληρες ἡμέρες σὲ μιὰ κοσμικὴ ἐργασία, ἢ θέλεις νὰ χρησιμοποιήσῃς μερικὰ πρωῖνά γιὰ τὴν κοσμικὴ σου ἐργασία καὶ τὰ ἀπογεύματα καὶ ἐπιπρόσθετα ἕνα ἢ δύο βραδυνά, εἶσαι ἐλεύθερος γιὰ τὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀγροῦ» (σελ. 4-5).

Αὐτὸ ἦταν τὸ «δεκαετὲς πλάνο» τῆς ἐταιρίας γιὰ κάθε χιλιαστὴ (1965 - 1975): κάθε «μάρτυρας τοῦ Ἰεχωβά» πρέπει νὰ ἐξετάσῃ τὴν περίπτωσι: «ὑπηρεσίας σκαπανέως», πού ἀναλύεται σὲ 100 ὥρες μηνιαίως γιὰ τὴν προώθησι τῶν συμφερόντων τῆς «Βασιλείας» (= τῆς ἐταιρίας Σκοπιᾶ). Τὸ 1975 θὰ ἐρχόταν τὸ τέλος τῶν ἀνθρώπων πού θὰ βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὸ «καταφύγιον» οἱ χιλιαστὲς θὰ κληρονομοῦσαν τὰ δικὰ μας σπίτια καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας καὶ θὰ βασίλευαν στὴ γῆ 1000 χρόνια!

Μ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴ «ἄξιζε» νὰ περιορίσῃ κανεὶς τὴν «κοσμικὴ ἐργασία» στὸ ἐλάχιστον δυνατὸ, ὅπως ἄλλωστε καὶ τίς οἰκογενειακὲς καὶ κοινωνικὲς του ὑπο-

χρεώσεις και να αποσιωπη στα «λίγα χρόνια που απομένουν» στο «μεγάλο και σωτήριο έργο του... Ίεχωδά»!

Πολλοί χιλιαστές ανταποκρίθηκαν σ' αυτή την πρόσκληση της εταιρίας. Στα χρόνια πριν από το 1975 περιώρισαν τις επαγγελματικές του ένασχολήσεις, σταμάτησαν τα παιδιά τους από τα σχολεία, ανέβαλαν το γάμο τους· ακόμη πούλησαν σπίτια ή άλλα υπάρχοντά τους για να εξοικονομήσουν τα προς το ζειν, ώστε να μη χρειάζεται να αφιερώνουν καθόλου χρόνο σε «κοσμική εργασία» και άρχισαν το «σκαπανικό έργο», προσφέροντας όχι μόνο 100 (γενικοί σκαπανείς) αλλά και 150 ώρες μηνιαίως (ειδικοί σκαπανείς), για την προώθηση των «συμφερόντων του Ίεχωδά», στα «λίγα χρόνια που έναπομένουν»!

«Αν όμως κάποιος δεν μπορούσε να «καθήσει και να λογαριάσει το κόστος και να καταστρώσει προϋπολογισμό...»; «Αν κάποιος νόμιζε πως οι οικογενειακές του ανάγκες (π.χ. πολυμελής οικογένεια) δεν του επέτρεπαν το «σκαπανικό έργο»;

«Σκέψου τις πολλές ευλογίες που θα φέρη σε σε και στη συνάθροισι», συνεχίζει η εταιρία, «γιατί να μη καθήσεις να το υπολογίσεις; Μίλησε γι' αυτό με την επιτροπή της συναθροίσεως ή με τον υπηρέτη περιοχής με την ευκαιρία της επομένης επισκέψεώς του στη συνάθροισι. Θα χαρούν πολύ να σε βοηθήσουν να επεξεργασθής ένα χρονοδιάγραμμα που να ανταποκρίνεται στις δικές σου συνθήκες» (σελ. 5).

Στην διάρκεια λοιπόν του «δεκαετούς προγράμματος» (1965 - 1975) η εταιρία άρχισε ψυχολογική πίεση στους όπαδούς της, για να προσχωρήσουν στη λεγόμενη «δολοχρόνια ύπηρεσία σκαπανέως». Στα έντυπα, στις συναθροίσεις, στις διάφορες συνελεύσεις, με την ευκαιρία της επισκέψεως αξιωματούχων του Μπροδίκι, δινόταν συνέχεια ή προτροπή: «Άρχιστε ύπηρεσία σκαπανέως» στα λίγα χρόνια που απομένουν, μέχρι το 1975!

Για το έτος 1965 η προσπάθεια κορυφώνεται: στη δημοσίευσι του χρονοδιαγράμματος για το οποίο κάναμε λόγο. «Σύμφωνα με το υποδειγματικό χρονοδιάγραμμα κατάρτισε ο ίδιος σχεδιάγραμμα που ανταποκρίνεται στις συνθήκες τις δικές σου. Εάν αυτό δείξει πως μπορείς να κάνης ύπηρεσία σκαπανέως, τότε μη διστάσης να συμπληρώσης αίτησι για ύπηρεσία σκαπανέως. Εάν πιστεύης πως δεν μπορείς να είσαι γενικός σκαπανεύς, τότε να είσαι τουλάχιστον μιá φορά το χρόνο σκαπανεύς διακοπών... ακόμη και εάν δεν μπορείς να είσαι σκαπανεύς, σε ενθαρρύνουμε να αντιγράψης αυτό το χρονοδιάγραμμα και να το χρησιμοποιήσης... Θα διαπιστώσης πόσο λογικός είναι ο στόχος των 10 ωρών τον μήνα... το έπειγον του ζητήματος θα σπρώξη ασφαλώς πολλούς να τακτοποιήσουν τώρα τον προγραμματισμό τους, ώστε να λάβουν μεγαλύτερο μέρος στην επέκτασι των συμφερόντων της βασιλείας και να αναλάβουν την ύπηρεσία σκαπανέως· έτσι: όλοι μαζί να υπηρετούμε πιστά» (Διακονία της Βασιλείας, γερμ. έκδ. 2) 1965, σ. 5).

Το «έπειγον του χρόνου» λοιπόν, που επεκαλείτο ή εταιρία σε σχέση με το 1975 κατοχύρωνε την «αναγκαιό-

τητα» να αφιερώσουν όλοι οι χιλιαστές «τα τελευταία δέκα χρόνια» που έναπόμεναν μέχρι το 1975, στην ύπηρεσία για την «επέκτασι των συμφερόντων της βασιλείας», δηλαδή της μετοχικής εταιρίας «Σκοπία». Γι' αυτό θα μπορούσαμε να ονομάσουμε το «δεκαετές σχέδιο» (1965 - 1975): «έπιχειρησι 1975»!

«Όπως γίνεται φανερό από το απόσπασμα που αναφέραμε, ή εταιρία δοκίμασε να «στύψη» τους όπαδούς της: αν δεν μπορούν να άρχισουν «δολοχρόνια ύπηρεσία σκαπανέως», τουλάχιστον να κάνουν «σκαπανικό έργο» στις διακοπές τους· αν κι αυτό δεν το μπορούν, τότε όπωσδήποτε να προσφέρουν κάθε μήνα 10 ώρες στην ύπηρεσία της εταιρίας! Κι αυτό παράλληλα με τις άλλες πολλαπλές άπασχολήσεις τους στην όργάνωσι (5 συναθροίσεις εβδομαδιαίως κ.ά.). «Όποιος δεν κατορθώσει ούτε κι αυτό, έχει έντονο το συναίσθημα ένοχής απέγαντι στην «άγια όργάνωσι του Ίεχωδά»!

«Οι ύπευθυνότητες του υπηρέτου περιοχής και περιφερείας έναντι των σκαπανέων»· αυτή είναι ή έπιγραφή στην επόμενη παράγραφο του «παραρτήματος» της «Διακονίας της Βασιλείας», στην όποια αναφερθήκαμε.

Οι αξιωματούχοι αυτοί της εταιρίας ύποχρεούνται στις επισκέψεις τους να εξετάσουν ποιοί από τους σκαπανείς δεν ανταποκρίνονται: στα καλύτερα όρια που όρίζονται από την όργάνωσι και να διαπιστώσουν «τι είδους προσωπική βοήθεια χρειάζονται». Τότε πρέπει να «εξετάσουν μαζί τους το χρονοδιάγραμμα, ώστε να λάβουν την βοήθεια αυτή» (αυτόθι).

Άπευθυνόμενοι στους αξιωματούχους αυτούς ή εταιρία ύπογραμμίζει: «Εάν διαπιστώσετε πως μερικοί έχουν δυσκολίες να επιτύχουν τους στόχους ύπηρεσίας, τότε μη παραλείψετε να καθήσετε να εξετάσετε μαζί μ' αυτούς το χρονοδιάγραμμά τους με ύπευθυνότητα και να τους κάνετε βοηθητικές προτάσεις» (αυτόθι).

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1972

Η ΣΚΟΠΙΑ

Όμοια Α' Τιμ. γ' 1-7 και Τιμ. α' 5-9. Κάθε έπισκοπος υπ' όμοια από το κωδικοποιημένο όνομα του επιστού και φρονίσι δούλου πρέπει να ανταποκρίνεται σ' αυτά τα προσόντα. Ποιά λοιπόν, είναι τα προσόντα καθήκοντά τους. Τα καθήκοντά τους είναι να ποιούν τον τόποιον του Θεού· να φροντίζουν να βοηθούνται όλοι την εκκλησία να να εκπαιδεύονται τις ύποχρεώσεις της ύπηρεσίας των μ' ένα τρόπο εύπρεπτο από τον Ιεχωδά Θεό, και έπισης όποις όλοι οι όποιοι κατοικούν στο τομέα που έχει άνατεθι στην εκκλησία τους να έχουν την ευκαιρία να λαμβάνουν τακτική και πλήρη μαρτυρία για τη Βασιλεία. Για να κατατάξουν αυτοί οι άνδρες για να

Οι έπισκοποι δείχνουν στοργικό ενδιαφέρον για τους Χριστιανούς αδελφούς των και τους εκπέδον στην εκκλησία...

651
λέος Χριστός, γάθε προσβέντων έπισκοπος πρέπει να αποδέξη ότι με την πνευματική έννοια είναι ως πατήρ από όντιον και ως καταργών από της τοκομίας, σάν πατριό όντος σε ήμ· να γή, και ως σάν ένας μεγάλων δούλων σε διακονεί τη
—Ησ. 66· 1, 2

«Συνάθροισι, παρακαθήτε, τί έλεγε να τη ένας προσεδόντων έπισκοπος προσήξει τον μαρτυριον του Ιεχωδά για ένα πιστό προσεδόντων έπισκοπο στην παρουσία των... αδελφών Α· ήταν σάν πατήρας, όμοια σάν ένας μεγάλων δούλων που παρακαθύνει τα παιδιά του· σάν ένας πατήρας που τα

«Αν ή εταιρία διαπιστώση πως κάποιος δεν ανταποκρίνεται στις άπαιτήσεις σχετικά με την προώθησι των συμφερόντων της, «οί έπίσκοποι δείχνουν στοργικό ενδιαφέρον» και τους «βοηθούν» να καταστρώσουν ανάλογα το χρονοδιάγραμμά τους, «σάν ένας πατήρας, αλλά όχι ένας πατήρας που παρακαθύνει τα παιδιά του...»!!

(Συνεχίζεται.)

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

(Διαπιστώσεις και άποτιμήσεις) *

Του κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Γ'

Ο Όρθόδοξος Ανατολικός Μοναχισμός ξεκίνησε όχι από το Άγιον Όρος ή τη Μικρασία, όπως θα νόμιζε κανείς, αλλά από την αιγυπτιακή έρημο. Αυτό δεν είναι διόλου παράξενο, αν λάβουμε υπ' όψη ότι και η Αίγυπτος ανήκε πολύ παλιά στην άχαρη τότε Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Οι σελίδες του Εβεργετινού είναι γεμάτες από περιστατικά της βιωτής των γερόντων της Αιγύπτου, που με τον καιρό οργανώθηκαν σε σκήτες, τα πρώτα

κοινόδια της Όρθοδοξίας (βλ. Άββα Κασσιανού: Η ζωή στα κοινόδια της Αιγύπτου, έκδ. Άδελφ. «Ο Παράκλητος», Όρωπός Άττικής 1972). Οι έδαφικές αύξομειώσεις της Αυτοκρατορίας και οι πολιτικές εξελίξεις στο χώρο της Ανατολής επέδρασαν αποφασιστικά στην ανέλιξη του όρθόδοξου μοναχισμού, ο όποτος σταδιακά μετατοπίσθηκε από την Αίγυπτο προς τη Συρία και τη Μεσοποταμία (βλ. Φώτη Κόντογλου: Ό Μυστικός Κήπος, β' έκδοση «Άστέρος», 1975) κι από εκεί προς τη Μικρασία («Ό Βυζαντινός μοναχισμός», στον τόμο των Μπαλίνης - Μός: Βυζάντιο, έκδ. Παπαδήμα, σσ. 210-246. Μπεργταντέν Μεντόν: Μοναστήρια και Άγιοι του Όλύμπου, «Όρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1980) και στη συνέχεια στην άθωνική χερσόνησο και τον έλλαδικό χώρο, όπου και συρρικνώθηκε ή Ρωμοσύνη. Έτσι από τους πρώτους μεταχριστιανικούς χρόνους φθάνουμε στα πρόθυρα της μεσαιωνικής περιόδου. Για το Άγιον Όρος λέγεται ότι ήδη από τον 7ο αιώνα άσκούσαν στα όράχια του μοναχοί, όμως «το Άγιον Όρος μπαίνει πιά επίσημα στην ιστορία του ως μοναστικό κέντρο» μόλις τον 9ο αιώνα (βλ. Σωτήρη Καδά: Το Άγιον Όρος, τα μοναστήρια και οι θησαυροί τους, Άθήνα 1979, σσ. 10 - 11).

Ό όσιος Άθανάσιος ό Άθωνίτης (Πρωτάτο).

Η παράδοση άνάγει την άπαρχή του άγιορείτικου μοναχισμού σε πολύ παλαιότερα χρόνια συνδέοντας την ανέλιξη του με ένα ταξίδι της Παναγίας, που αναγκάσθηκε σε φοβερή φουρτούνα να βγεί στο Άγιον Όρος, που της άρεσε τόσο πολύ, ώστε της το χάρισε ο Χριστός κι από τότε λέγεται «περιβόλι της Παναγίας» (βλ. παρ. σελ. 10 Άνδρέου Μοναχού: Το Άγιον Όρος, Άθήνα: 1969, σελ. 24). Αυτό ο Μαμαλάκης το έρμηνεύει «ότι από των πρώτων αιώνων μετά Χριστόν διεδόθη και εις Άθωνα ό Χριστιανισμός» (Τό Άγιον Όρος Άθως διά μέσου των αιώνων, Θεσσαλονίκη 1971).

Όστόσο, ό Άθως ως τόπος για μόνιμη έγκατάσταση δεν ήταν ούτε είναι πρόσφορος για όποιοδήποτε. Δεν του λείπουν, βέβαια, οι τόσο πολυύμνημες, άλλωστε, όμορφιές, σε ώρα αιθρίας. Καθώς παρατηρεί όμως ό Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Μελέτιος:

«Άπό τή φυσική του πλευρά ό Άθως είναι μεγάλο μόνο για κάποιο όνειροπόλο ποιητή. Στην ουσία, ό Άθως είναι: μια άθλιότης. Για τον ρεαλιστή άνθρωπο είναι σκέτη άθλιότης. Γιατί είναι: άγριος, άγονος, άκα-

τάλληλος για καλλιέργεια. Έχει τρομερή υγρασία. Πού τσακίζει. Χειμώνα και καλοκαίρι. Και γι' αυτό ποτέ δεν βρέθηκαν άνθρωποι να κατοικήσουν εκεί. Ποτέ δεν είχε ή χερσόνησος περισσότερο από ένα μικρό χωριουδάκι. Ακόμη και τα άγρια θηρία, τα πιο πολλά, την απέφυγαν. Με άλλα λόγια ο Άθως δεν είναι κατάλληλος για ανθρώπους, πού θέλουν «να ζήσουν». Και μόνο για κείνους πού τ' έχουν πάρει απόφαση να υποφέρουν. Η φύση του είναι τόσο άγρια πού μόνο άνδρες με μεγάλη ψυχική λεβεντιά μπορούν να την αντέξουν» (Τό μήνυμα της κορυφής του Άθω, Αθήνα: 1981, σελ. 6).

Γι' αυτούς είναι πράγματι Παράδεισος ήσυχίας και γαλήνης, τόπος αναχωρητικός, πού τράθηξε στο διάβα των χρόνων στρατιές ασκητών και μοναχών, από τους οποίους βγήκαν Άγιοι, Όσιοι, Μάρτυρες και Όμολογητές της ορθόδοξου πίστεως, αβτούς πού φέλνει ο ύμνωδός με τούτα τά λόγια:

«Τών Όσίων τόν σύλλογον, τόν έν Όρει έκλάμψαντα, τούτω και φωτίσαντα κλίσει άπασαν τούς περιβάλους υπάρχοντας, τού Άθω και εϋσομα, κρίνα όντως και τερπνά και φυτά άγλαόκαρπα και άμάραντα ποταμούς τε χαρίτων άεγράτους, μοναζόντων αί χερσεία, χρεωστικώς μακαρίσωμεν» (Ακολουθία των Όσίων και Θεοφόρων Πατέρων ήμών των έν τή Αγίω Όρει τού Άθω διαλαμπάντων φαλλομένη τή Δευτέρα Κυριακή τού Ματθαίου... έκδίδεται νυν τó πέμπτον υπό τού θρησκευτικού Βιβλιοπωλείου «Άγιον Όρος», Αθήνα: 1976, σελ. 11).

Είναι αξιοσημείωτο ότι τó 1980 ο Άγιορείτης μοναχός Καλλίνικος παρουσίασε με τόν τίτλο «Άγιορειτικών Λεμωνάριον» τούς «θαυμαστούς δίους πάντων των Άγιορειτών Αγίων ως συνεγράφησαν γλαφυρώς τε και κατ' επιτομήν υπό τού έν άγίοις Πατρός ήμών Νικοδήμου τού Άγιορείτου», ένώ τó 1979 ο επίσης Άγιορείτης μοναχός Ανδρέας Θεοφιλόπουλος άρχισε τήν έκδοση τού «Γεροντικού Αγίου Όρους» (βλ. τόν πρόλόγό μου στόν δεύτερο τόμο τού έργου, 1981). Τούς Άγίους πού ανέδειξε ο Άθως βλ. στόν «Άγιορειτικό Επιτραπέζιο Ημεροδείκτη» (Θεσσαλονίκη 1977) τού Άγιορείτη μοναχού Δωροθέου.

Θεμελιωτής τού άγιορειτικού μοναχισμού είναι ο Όσιος Άθανάσιος ο Άθωνίτης, κτήτορας τής Μεγίστης Λαύρας, πού είναι τó παλαιότερο μοναστήρι τού Όρους. Ο γυμνασιάρχης Ιωάννης Άθ. Κουτσούκος συσχετίζει τήν ίδρυση τής πρώτης Μονής εις τόν Άθω (963), ήτις άπετέλεσε τόν πυρήνα τού δημιουργηθέντος κατά τόν Μεσαίωνα έν Αγίω Όρει κέντρου συντηρήσεως τού Έλληνικού Όρθόδοξου δίου, τής τέχνης και των γραμμάτων, κατά δέ τήν Τουρκοκρατίαν καταφύγιον έλληνικής παιδείας και κέντρον καλλιτεργείας τού έλληνικού έθνικού φρονήματος» με τήν ταυτόχρονον ίδρυσιν έν Πελοποννήσφ τής περιωνύμου Μονής Φιλοσόφου, ήτις άπετέλεσε δεύτερον κατά μέν τόν μεσαίωνα έθνικοθρησκευτικόν κέντρον, κατά δέ τήν Τουρκοκρατίαν, ως ή Μονή τής Μεγίστης Λαύρας, καταφύγιον των έλληνικών γραμμάτων και κέντρον παιδείας τού δουλεύοντος έθνους και αναζωπυρώσεως τού έθνικού φρονήματος». Και στα δυό επισημιάίνεται μέριμνα (παράλληλα) τού μεγάλου Βυ-

ζαντινού Αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά (βλ. Γ. Άθ. Κουτσούκος: Μελετήματα. Γ. Η Μονή Μεγίστης Λαύρας. ΙΙ. Η Μονή Καρακάλλου, Άθήνα: 1963, σελ. 4).

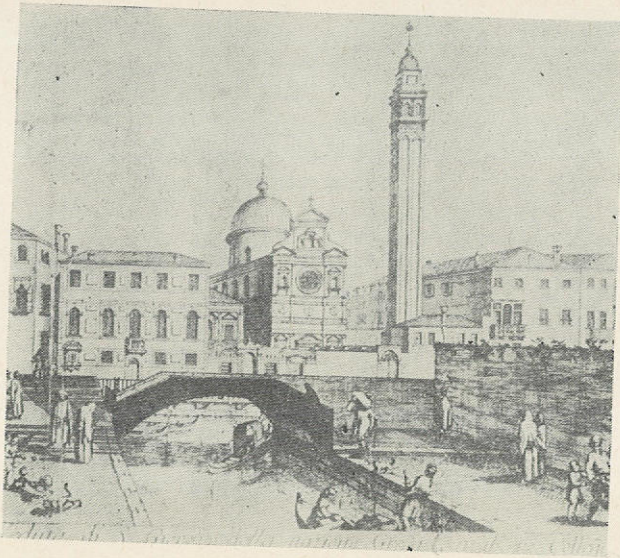
Ο Καθηγητής Τομαδάκης, έξ άλλου, συνδέει τήν ίδρυση τής Μεγίστης Λαύρας «με τήν άλλωσιν τού Χάνδακος και τήν έκστρατείαν τής Κρήτης (τού Νικηφόρου Φωκά) ... , διότι τά πρώτα χρήματα τά όποια έδωκεν ο Νικηφόρος εις τόν Άθανάσιον προς οικοδομήν τής Μ. Λαύρας έλήφθησαν έκ των κρητικών λαφύρων τού 961, ότε και ήρχισεν ή οικοδομή! Δέν πρόκειται δέ περι μικρού γεγονότος, διότι από τού συνουσιασμού τής Μ. Λαύρας και έξης άρχεται ή ένδοξος περίοδος τού Άθω, τó πριν υπαρχόντων έν αυτώ μικρών ασκητηρίων και των μοναχών διεσπαρμένων» (Ν. Β. Τομαδάκης: Ο Όσιος Άθανάσιος ο Άθωνίτης έν Κρήτη (961 μ.Χ.) και ή κτίσις τής Μεγίστης Λαύρας, Άθήνα: 1961, σσ. 2-3).

Με τήν έμπειρία πού είχε στη Λαύρα τού Μαλείνου στη Βιθυνία (βλ. Μεγτόν, βπ. παρί, σελ. 296 κ.έξ.), από τήν όποία έφυγε όταν έμαθε ότι τόν προόριζε για διάδοχό του, έφθασε ο Όσιος Άθανάσιος στόν Άθω, «τόν όποϊον ιδών ποτε έκ Λήμνου είχε καταληφθή έκ θείου έρωτος και επεθύμει να έγκατασταθή εκεί ως κατ' έξοχόν τόπον ήσυχίας και άσκήσεως» (Βίος και Πολιτεία τού θεοφόρου Πατρός ήμών Όσίου Άθανασίου τού έν τή Άθω, διασκευή υπό τού Όσιωτάτου Γέροντος Παύλου Λαυριώτου, ιατρού, τρίτη έκδοση 1961, σελ. 5).

Ο Όσιος πέρασε και πάλι: στην ύποταγή και μάλιστα παρίστανε τόν άγράμματο. Παρά ταύτα αναγνωρίσθηκε και αναγκάσθηκε να καταφύγει σέ άλλο μέρος τού Άθω, γιατί τόν αναζητούσε ο Νικηφόρος Φωκάς, πού τόν είχε γνωρίσει: στη Βιθυνία. Τελικά ο στρατηγός τόν πήρε μαζί του στην έκστρατεία τής Κρήτης και εκεί, όπως είδαμε, έγιναν τά σχέδια για τήν ίδρυση τής Μεγίστης Λαύρας, πού είχε προσπτική όχι: στενά μοναστική, αλλά ευρύτερα έθνική. Οι Λαυριώτες μοναχοί τιμούσιν ιδιαίτερα τόν κτήτορα τής μονής τους και τούς κόπους του για τή θεμελίωσή της με πάρα πολλές εκδηλώσεις (βλ. Πέτρου Σκλάβου Λαυριώτη: Όδηγός Γ. Μονής Μεγίστης Λαύρας, σσ. 35, 53, 58, 106).

Άρχικά ή έδρα τού Αγίου Όρους λέγεται ότι δρισκόταν λίγο παραέξω από τά σημερινά όριά του. Μετά τήν ίδρυση τής Λαύρας, όποτε άρχισε να οργανώνεται σιγά - σιγά σ' όλόκληρο τόν Άθω ο μοναχισμός σέ κοινοδιακές θάσεις (λαύρες), ή έδρα τού Πρώτου, τόν όποιο αναδεικνύουν «τά έγκατεσπαρμένα τήδε κακείσε Μονύδρια, έχοντα όλίγους Μοναχούς, ανεξάρτητα άπ' άλλήλων και έχοντα δημοκρατικήν πολιτείαν υπό τήν διοίκησιν τού παρ' αυτών εκλεγομένου Πρώτου», μεταφέρθηκε «έν τή μεσογειφ τόπω των Καρυών, ένθα διατελεί τήμερι σήμερον» για τήν άποφυγή των ληστρικών επιθέσεων (βλ. Προηγούμενου Καλλίστρατου Λαυριώτη: Ιστορικόν Προσκυνητάριον Γερας Μονής Μεγίστης Λαύρας, έκδοση δεύτερα βελτιωμένη και εικονογραφημένη, Άθήνα: 1976, σελ. 11) και τήν καλύτερη διοίκηση τού αναπτυσσόμενου μοναχισμού.

(Συνεχίζεται)

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ

ΒΕΝΕΤΙΑΣ

II. Η ΦΛΑΓΓΙΝΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ*

Του κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Θ. ΠΡΙΝΤΖΙΠΑ

Μετά από διάφορες διατυπώσεις η Βενετική Γερουσία έδωσε την άδεια το 1662 και η Σχολή άρχισε να λειτουργεί άπ' τόν Αύγουστο του 1665. Άργότερα, το 1685, έγκαταστάθηκε σέ ιδιαίτερο μέγαρο, που οικοδομήθηκε γύρω στα 1680 άπ' τόν διάσημο Βενετό αρχιτέκτονα τής εποχής Baltassare Longhena, που έχτισε επίσης και τό συνεχόμενο κομψό μέγαρο όπου στεγάσθηκε η έδρα τής Άδελφότητας, τό νοσοκομείο, κι αυτό ιδρυμένο άπ' τό κληροδότημα Φλαγγίνη, και τό Έλληνικό Σχολείο. Έτσι η κοινότητα άποκτοϋσε ένα μεγαλοπρεπές συγκρότημα, μέσα στο κέντρο τής Βενετίας. Άκριβώς μπροστά στο κανάλι: Rio san Lorenzo που θά μείνει πιά γνωστό σαν Rio de Greggi (διώρυγα τών Έλλήνων), μέχρι σήμερα.

Οι Άναμορφωτές συνάταξαν τόν κανονισμό λειτουργίας του Φλαγγινιανού, που με ελάχιστες τροποποιήσεις έφαρμόσθηκε σ' όλο τό μάκρος τής ζωής του. Σύμφωνα μ' αυτόν η Σχολή δεχόταν δώδεκα έσωτερικούς μαθητές, που διαδιδούσαν μαζί με τούς επίσης έσωτερικούς δασκάλους. Δεχόταν, όμως, και έξωτερικούς έφ' όσον είχαν τά μέσα για τή συντήρησή τους. Παράλληλα προέβλεπε τόν τρόπο εισαγωγής τών μαθητών, τίς συνθήκες διαβίωσης και άλλες λεπτομέρειες, σύμφωνα πάντα με τή θέληση του Φλαγγίνη.

Γρήγορα τό Φλαγγινιανό άπόκτησε μεγάλη φήμη. Τοϋτο όφείλεται τόσο στους περίφημους διδάχους, που πέρασαν άπ' αυτό, όσο και στα μαθήματα, που διδάσκονταν. Πρώτος δάσκαλος πέρασε άπ' τή Σχολή ο Νι-

κόλαος Καλιάκης, μετά καθηγητής στο Πανεπιστήμιο τής Πάντοβας. Άλλα διάσημα όνόματα είναι: ο Ματθαίος Τυπάλδος, ο γνωστός μητροπολίτης Φιλαδέλφειας Μελέτιος, ο Θωμάς Κατάνης, ο Νικόλαος Παπαδόπουλος, ο Ήλιος Μηλιάτης, ο Ίωάννης Πατούσας, γνωστός συγγραφέας τής «Φιλολογικής Έγκυκλοπαιδείας» μιάς συναγωγής, δηλαδή, αρχαίων και θυζαντινών κειμένων, που επί γενεές τήν χρησιμοποιούσαν τά έλληνόπουλα τής τουρκοκρατίας για τή διδασκαλία τών ελληνικών.

Τά διδασκόμενα μαθήματα ήταν εκείνα, που χαρακτήριζαν τήν επιστημονική γνώση τής εποχής. Και πρώτα η γραμματική, άπ' τό όμώνυμο διδίο του Κωνσταντίνου Λάσκαρη, που ήταν τότε σέ μεγάλη χρήση. Δεύτερο η Φιλολογία, δηλαδή η έρμηνεία αρχαίων και λατινικών κειμένων, αλλά και πατερικών έργων. Στο μάθημα αυτό σημαντικό μέρος καταλάμβαναν η διδασκαλία τής δημοτικής γλώσσας. Η τόσο θεμελιώδης, για τά ελληνικά γράμματα, καινοτομία του Φλαγγινιανού έχει ευεργετική επίδραση στους μαθητές του, πολλοί άπ' τούς όποιους γίνονται δάσκαλοι η ιεροκήρυκες και χρησιμοποιούν τόν ζωντανό δημοτικό λόγο.

Μετά άπ' τά παραπάνω μαθήματα έρχόταν η διδασκαλία τής Φιλοσοφίας και τής Ρητορικής. Τέλος μεγάλο μέρος, πολλές φορές τό μεγαλύτερο, άπ' τό πρόγραμμα κρατά η Θεολογία, που διδασκόταν κατευθείαν άπ' τά πατερικά κείμενα.

Μεγάλη η άκτινοβολία τής Σχολής σ' όλο τόν ελληνικό χώρο. Στα Έπτάνησα, στην Ήπειρο, στην Άθήνα και στον Μωριά. Στα νησιά του Αιγαίου και σ'

* Συνέχεια έκ τής σελ. 28 του όπ' άριθ 3 τεύχους.

άλλα μέρη διδάσκουν δάσκαλοι, που πέρασαν απ' τὸ Φλαγγινιανό. Ἐπίσης καὶ πολλοὶ λόγιοι, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ἐπαναπατρίσουν τὶς Ἑλικωνίδες καὶ τὶς Παρνασσίδες Μούσες. Ὅπως ὁ Αὐγουστίνος Καπέλλος στὴν Κέρκυρα, ὁ Ἀθανάσιος Σκιαδάς, ὁ Βικέντιος Δαμωδός, ὁ Γεώργιος Βενδότης, ὁ πατέρας τῆς ἐλληνικῆς δημοσιογραφίας.

Ἡ Σχολὴ παρουσίασε καὶ σπουδαία φιλολογικὴ κίνηση. Κατὰ τὸ πρότυπο ὄλων σχεδὸν τῶν βενετικῶν σχολείων εἶχε καὶ αὐτὴ δικό της φιλολογικὸ σύλλογο. Εἶναι ἡ γνωστὴ, κάτω ἀπ' τὸ θαρύνδουπο τίτλο «Ἀκαδημία τῶν Ἀδελθῶν». Μετεῖχαν οἱ δάσκαλοι καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς, μὲ τὸ ὄνομα «Σπουδαῖοι», ἀλλὰ καὶ οἱ μαθητὲς μὲ τὸ ὄνομα «Τρόφιμοι». Πρόεδρος ἦταν ὁ μητροπολίτης Φιλαδελφείας. Πρόβλημα παρουσίασε ἡ ἐρμηνεία τοῦ τίτλου τῆς Ἀκαδημίας. Πολλοὶ προσπάθησαν νὰ τὰ ἐξηγήσουν μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο. Φαίνεται ὅμως, πῶς αὐτὸς ὀφείλεται σὲ λόγους ἀσφαλείας. Γιὰ νὰ μὴ δίνει στόχο στὴν πάντοτε καχύποπτη βενετικὴ διοίκηση.

Ἡ Ἀκαδημία, ποὺ πρέπει νὰ τὴν ἐνοήσουμε ὡς μιὰ φιλολογικὸ - θρησκευτικὴ συντροφιά, ἐξέδωσε δύο περιφημῆς ποιητικῆς συλλογῆς τῶν μελῶν της. Τὰ «Ἀνθη Ἑλλάδας» (1708) καὶ τὰ «Graeciae Obsequia Senatui Veneto» (1716). Καὶ οἱ δύο συλλογῆς, ἰδιαίτερα ἡ πρώτη, ἀποτελοῦν ξεχωριστὸ καμάρι καὶ πολύτιμα κείμενα τῆς προεπαναστατικῆς μας λογοτεχνίας.

Μὲ τὴν πτώση τῆς Γαλινοτάτης (1797), ἔρχεται καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ Φλαγγινιανοῦ, ὅπως καὶ ὅλης τῆς Ἀδελφότητος. Οἱ Γάλλοι δήμευσαν τὸ κληροδοτήμα Φλαγγίνης καὶ ἔτσι ἦταν δύσκολη ἡ λειτουργία τῆς Σχολῆς, ὅπως καὶ τῶν φιланθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Μάταια γιὰ πολλὰ χρόνια οἱ κατὰ καιροὺς διοικήσεις τῆς Ἀδελφότητος ζήτησαν μὲ ὑπομνήματά τους τὴν διευθέτηση τοῦ ζητήματος. Τὸ ποσὸ τοῦ κληροδοτήματος διετέθη στὴ Γαλλία γιὰ τὸ κτίσιμο σχολείων καὶ νοσοκομείων. Ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης εἶχε γίνει ἀκούσιος εὐεργέτης τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ.

Τὴ Σχολὴ ἡ Ἀδελφότης τὴ συντηροῦσε μὲ κάθε τρόπο. Λόγοι ἐθνικοὶ τὴν ἀνάγκαζαν νὰ συνεχίσει τὴ λειτουργία της. Γι' αὐτὸ καὶ καταφεύγει σὲ ἐράνουσ. Μολαταῦτα ἡ παρακμὴ εἶναι ἀναπόφευκτη. Ἐξᾴλλου μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ τὴν ἰδρυση τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὰ 1837, ἡ Φλαγγίνειος ἔχει πάψει νὰ ἐπιτελεῖ τὸν ἱστορικὸ ρόλο της.

Ἔτσι, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ΙΘ' αἰ., παρὰ τὴν ὑπαρξὴ στοὺς κόλπους τῆς Ἀδελφότητος λογίων ὡς τὸν Βαρθολομαῖο Κουτλουμουσιανό, τὸν Ἀνδρέα Μουστοξύδη καὶ τὸν Ἰωάννη Βελουδο καὶ παρὰ τὶς σημαντικῆς δωρεῆς καὶ τὶς ἀναδιοργανωτικῆς προσπάθειες, ἡ παρακμὴ δὲν ἀναχιτίζεται. Ἡ Σχολὴ, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐνδοξὴ πορεία μέσα στὸ χρόνο, ἐκλείσει ὀριστικὰ στὰ 1905.

Ἡ προσφορά, ὅμως, τῆς Σχολῆς ἀναβίωσε, μποροῦμε νὰ ποῦμε, στὴς μέρες μας. Τὴν ἐπαύριο τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου ἡ Ἀδελφότης τῆς Βενετίας, θανάσιμα χτυπημένη ἀπ' τὸ φασιστικὸ καθεστῶς, δὲν ἀριθμοῦσε παραπάνω ἀπὸ τριάντα μέλη. Διατηροῦσε ὅμως ἀκόμη σημαντικό μέρος ἀπ' τὴν περιουσία της, τοὺς καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς της καὶ τὴν ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ κληρονομιά της.

Καὶ τότε ἀκριδῶς, γιὰ νὰ ἐπιδιώσει αὐτὴ ἡ κληρονομιά, μιὰ διπλὴ (ἢ καλύτερα τριπλὴ) συμφωνία, πραγματοποιήθηκε μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὸ Ἰταλικὸ Κράτος ἐπέτρεπε στὸ Ἑλληνικὸ νὰ ἰδρῦση στὴ Βενετία ἓνα Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν (1948). Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ Ἑλληνικὴ Ἀδελφότης παραχωροῦσε γεννηϊόδωρα ὅλη της τὴν περιουσία γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν τοῦ νέου ἰδρυμάτων (1953).

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν ἰδρύθηκε τὸ 1951 καὶ στεγάσθηκε στὸ κτίριο τοῦ Φλαγγινιανοῦ. Νὰ λοιπὸν ἡ ἀναβίωση.

Κύριος σκοπὸς τοῦ Ἰνστιτούτου εἶναι ἡ μελέτη τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ περίοδο, ὅπως ἐμφανίζεται στὰ ἰταλικά καὶ ἰδιαίτερα στὰ βενετικὰ ἀρχεῖα, καθὼς καὶ ἡ ἐκδοση τῶν ἀντιστοιχῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν πηγῶν, ἀρχείων καὶ κειμένων. Γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τῶν ἐρευνῶν καὶ τὴν προετοιμασία τῶν ἐκδόσεων τὸ Ἰνστιτούτο χορηγεῖ ὑποτροφίες σὲ Ἑλληνας πτυχιούχους τῶν Πανεπιστημίων, καὶ ἐπιλέγονται ἀπ' τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐργάζονται στὴν ἔδρα τοῦ Ἰνστιτούτου, ὅπου καὶ στεγάζονται γιὰ ἓνα ἢ δύο χρόνια. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἐτοιμάζουν διδακτορικῆς διατριβῆς ἢ ἄλλες μικρότερες ἐργασίες.

Ἀξιόλογες μελέτες ἔχουν δεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας. Πρῶτα στὸ ἐτήσιο περιοδικὸ «Θησαυρίσματα», ποὺ περιέχει ἐργασίες τῶν ὑποτρόφων καὶ δεύτερο στὴ σειρά τῆς «Βιβλιοθήκης», ποὺ περιλαμβάνει ἐκτενέστερες μελέτες. Πρῶτη διευθύντρια (1955 - 66) τοῦ Ἰνστιτούτου διορίσθηκε ἡ καθηγήτρια Σοφία Ἀντωνιάδη († 1972) ἐνῶ σημερινὸς διευθυντὴς (1966—) εἶναι ὁ καθηγητὴς κ. Μ. Μανουσάκας.

Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς του. Θωμάσια βιβλιοθήκη μὲ σπάνια παλαιὰ βιβλία, ὑπολείμματα τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Φλαγγινιανοῦ. Συλλογὴ χειρογράφων καὶ τὰ ἀξιόλογα Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας, ποὺ περιέχουν πολυτίμες ἱστορικῆς μαρτυρίες γιὰ τοὺς Ἑλληνας τῆς Βενετίας καὶ τὶς βενετοκρατούμενες περιοχῆς τῆς Ἀνατολῆς ἀπ' τὸν ΙΒ' αἰ. καὶ μετὰ. Τέλος πλούσια συλλογὴ βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν εἰκόνων, ποὺ ἔχουν ἐκτεθεῖ στὸ Μουσεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου ἢ ὀρίζονται στὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἔτσι ἡ προσφορά τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνη καὶ τὸ ὄραμά του συντροφεύουν τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος ἴσα μὲ τὶς μέρες μας. (Τέλος)

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ*

Του Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ, Ἱεροκέρυκος Ἱ. Ἱ. Εὐαγγελιστρίας Τήνου

4. Τὰ θαύματα.

Τὸ μεγαλύτερο θαῦμα ποῦ ἐπιτελεῖται στὴν Τήνο εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ προσέλευσις τῶν προσκυνητῶν. Περισσότεροι ἀπὸ 450.000 προσκυνητὲς κάθε χρόνο, κάθε ἡλικίας καὶ μορφώσεως, ἔρχονται γιὰ νὰ συναντήσουν τὸ Θεό· διότι τὸ προσκύνημα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιὰ ἀναζήτησις τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπώτερος σκοπὸς κάθε προσκυνητοῦ, νὰ συναντήσῃ τὸ Θεὸ καὶ τὴν Παναγία. Αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἐκζητήσεως τοῦ Θεοῦ φέρνει καὶ τὰ ἐπὶ μέρους θαύματα. Γι' νὰ πρωτοσιπεῖ κανεὶς γιὰ τὰ θαύματα ποῦ ἐπιτελοῦνται μὲ τὴν μεσιτεία τῆς Παναγίας στὴν Τήνο. Τὰ πάντα μᾶς μιλοῦν γιὰ θαύματα τῆς Παναγίας· ὁ Ναός, τὰ προσκίσημα, τὰ Μουσεῖα, τὰ ἀφιερώματα, τὰ καντήλια, ἡ πορτοκαλιά, τὸ καΐκι μὲ τὸ χρυσὸ ψάρι, ὁ ἀσημένιος λέβητας μὲ τὸ παιδί καὶ οἱ πλακέτες μὲ τὰ «εὐχαριστῶ». Ὁ κατάλογος τῶν θαυμάτων εἶναι μεγάλος. Τυφλοὶ ἔχουν ἀναδλέψῃ, παράλυτοὶ ἔχουν σηκωθεῖ, χωλοὶ ἔχουν ἰατρευθεῖ, κωφάλαοι ἔχουν μιλήσει. Ἐτοιμοθάνατοι ἔχουν ξαναδρεῖ τὴ ζωὴ, καρκίνοπαθεῖς, φυματικοί, δαμιοσιμένοι, ἔχουν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν ἐπιβλαβὴ τῆς ἀρρώστειας τους. Πολλὰ ἀπὸ τὰ θαύματα ἔχουν καταχωρηθεῖ στὰ διδύλια τοῦ Ἱεροῦ Ἰδρύματος. Ἄλλα παραμένουν ἄγνωστα σὲ μᾶς. Ἐχουν γίνῃ μακρὰ μᾶς μὲ τὴν ἐπίκλησιν τῆς Παναγίας καὶ τὰ γνωρίζουν μόνο ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους συνέδησαν. Ἀκόμη πολλὰ περνοῦν ἀπαρατήρητα. Εἶναι τὰ ψυχικά, τὰ μυστικά θαύματα. Στὸ Ναὸ τῆς πολλοὶ ἄπιστοι· πιστεῖσαν, πολλοὶ ἄσπυτοι· ἄφησαν τὸ δρόμο τῆς ἁμαρτίας, πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ ἀγιάστηκαν. Αὐτὰ εἶναι τὰ πραγματικά θαύματα τοῦ Θεοῦ μὲ ὑπερκόσμιες διαστάσεις, γιατί θεραπεύουν τὴν ψυχὴ γιὰ τὴν ὁποία «Χριστὸς ἀπέθανε». Τὰ θαύματα συνεχίζονται καὶ σήμερον. Ἐνδεικτικὰ μόνο ἀναφέρω τὴ συγκλονιστικὴ περίπτωσι τοῦ Κυπρίου Στέλιου Γρηγοράκη ποῦ μὲ θαῦμα τῆς Παναγίας ἐδραπέυσε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου καὶ ὕστερον ἀπὸ ἐνδεκάμηνη παραμονὴ σὲ χρυσφύγετο ἐλευθερώθηκε μὲ τὴ βοήθεια τῆς Παναγίας τῆς Τήνου (τὸ γεγονός προσέβαλε ἡ ΕΡΤ στὴν ἐκπομπὴ τοῦ Φρέντυ Γερμανοῦ «Πρώτη σελίδα»).

Ἡ Παναγία, ἡ πηγὴ τῶν θαυμάτων, τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων συνεχίζει καὶ σήμερον τὰ θαύματά της στοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους ποῦ εἶναι ἔτοιμοι νὰ δεχθοῦν τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ.

5. Τὰ ἀφιερώματα.

Πλατεῖα παράδοσι γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μᾶς εἶναι ἡ χρῆσι ἀφιερωμάτων. Στὰ πλαίσια μιᾶς ἀνθρώπινης λογικῆς ὁ ἄνθρωπος δίνει καὶ παίρνει μὲ τὴν Παναγία. Εἶναι ὕλικές προσφορές ὡς τὰ δῶρα τοῦ Ἀβελ, ὡς τὶς θυσίες τοῦ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸ, ὡς τοῦ Ἰακώβ τὴ στήλη μετὰ τὴ σωτηρία.

Ἀφορμὲς γιὰ τὰ ἀφιερώματα εἶναι οἱ ἀσθένειες, οἱ κίνδυνοι στὰ ταξείδια, ὁ πόλεμος, ἡ ἀτεχνία, ἡ ἐπιδίωξι· γάμου καὶ ἄλλα. Ἐκεῖνος ποῦ θεραπεύτηκε ἀπὸ μιᾶ ἀρρώστεια προσφέρει εἰκόνας, ἱερὰ σκεῦη ἢ τὸ θεραπευμένο μέλος σὲ ἀνάλογο δάρος χρυσοῦ ἢ ἀργύρου. Ὁ ναυτικὸς προσφέρει ἕνα καντήλι· καὶ ἀπὸ κάτω ἕνα ἀσημένιο ὁμοίωμα τοῦ καΐκιου του. Ὁ γεωργός, ποῦ παρακαλεῖ γιὰ τὴν παραγωγὴ του, προσφέρει ἀσημένια ὁμοίωμα γεωργικῶν ἐργαλείων, ὁ ἀμαξίας ὁμοίωμα τοῦ ἀμαξιοῦ του, ὁ καρδιοπαθὴς τῆς καρδιάς του, ὁ Ἕλληνας τῆς Κύπρου ὁμοίωμα τοῦ νησιοῦ του, ἡ μάνα τοῦ παιδιοῦ της καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἄλλοι ποῦ σώθηκαν μὲ τὴ βοήθεια τῆς Παναγίας γράφουν ἐπάνω σὲ μιᾶ ἀσημένια στήλη τὸ χρονικὸ τοῦ θαύματος, ὅπως σ' αὐτὸ ποῦ ἀκολουθεῖ: «Ἀφιερωμα Εὐαγγέλου Κων/ίνου, τοῦ ἀποκλιθεθέντος πρὸ ἐνὸς ἔτους εἰς τὰς ὑπογείους στοὰς τῶν μεταλλωρυχείων Λαυρίου ἐπὶ τέσσαρα ἡμερονύκτια. Ἐλογίζομαι νεκρός. Χάριτι τῆς Εὐαγγελιστρίας εἶμαι σώος καὶ ὑγιής».

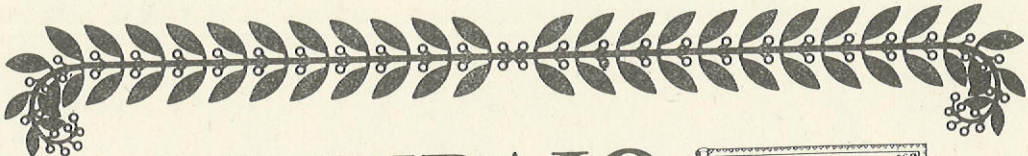
Τὸ πλήρωμα τῆς σκούνας «Δεληγιώργης» ποῦ σώθηκε μὲ θαῦμα τῆς Παναγίας ἀπὸ βέδαιο πνιγμὸ φέρνει ὁμοίωμα τοῦ καραβιοῦ καὶ γράφει: «Ἀφιερωμα μετὰ τὸ θαῦμα 25 Μαρτίου 1888».

Τὸ σκευοφυλάκιο τοῦ Ἱδρύματος εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ τέτοια ἀφιερώματα. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ναός μὲ τὰ ἀναρίθμητα καντήλια εἶναι ἕνα μεγάλο μουσεῖο ἀφιερωμάτων. Καθένα κρύβει ἕνα πόθο, μιᾶ προσευχή, ἕνα πόνον, μιᾶ ἰκεσία.

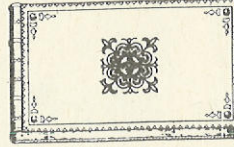
Τὰ ἀφιερώματα εἶναι οἱ τρανὲς μαρτυρίες τῶν θαυμάτων καὶ οἱ ἀσταμάτητοι κήρυκες τῆς πίστεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ ἀφιερώματα ὑπάρχουν καὶ ἄλλου εἶδους ἀφιερώματα. Εἶναι τὰ μεγάλα Μουσεῖα, ἡ Πανακοθήκη μὲ τοὺς ἀνυπολογίστου ἀξίας πίνακες —δωρεὰ τοῦ Ἀθανασίου Παπαδοπούλου— τὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 44 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

N. B. Τυπάλδου

ΤΟ ΔΩΔΕΚΑΟΡΤΟΝ

Ἡ ποιητικὴ ἱστορήση τῶν ἁγίων εἰκόνων ποὺ ἐπεχείρησε μὲ τὸ κομψὸ καὶ φροντισμένον βιβλίον τοῦ ὁ κ. N. B. Τυπάλδου, ἀποτελεῖ πρωτότυπη καινοτομία.

Ὁ ποιητὴς μὲ τὴ συλλογὴ τοῦ ἀπὸ τῆς μεταφέρει στοὺς παλιούς, ἐνδοξοὺς καιροὺς τῆς παραδοσιακῆς ποίησης. Ξαναπλάθει μὲ αἰσθημα μέτρον καὶ πνευματικῆς πειθαρχίας τὶς γνωστὲς εἰκόνες τοῦ Δωδεκάορτου, βοηθώντας τὸν ἀναγνώστη νὰ ἐμβαθύνῃ στὴ λειτουργικὴ, αἰσθητικὴ καὶ πνευματικὴ σημασία τῶν εἰκόνων, ποὺ ἐγχρωμες τὶς παρᾶθεται στὸ βιβλίον του.

κτὴς ποὺ χαράσσει τὸν ἱερὸ χρόνο πάνω στὴν πλάκα τοῦ ἑορτολογίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀξιοποιεῖ διαφορετικὰ κάθε κομμάτι τοῦ χρόνου καὶ δίδει ἀπάντηση ἐδῶ κάτω στὴν νοσταλγία μας γιὰ τὴν αἰωνιότητα».

Φς

Δημήτρης Φερούση

ΦΙΛΟΘΗ ΜΠΕΝΙΖΕΛΟΥ

Στὸ ἤδη πλούσιο καὶ ποιητικὰ ἀξιόλογο ἔργο του, λυρικό καὶ πεζογραφικό, ὁ σ. προσθέτει τώρα καὶ ἓνα ἄλλο βιβλίον. Πρόκειται γιὰ μιὰ μυθιστορηματικὴ βιογραφία τῆς Ὀσίας καὶ «μαίστρας τῆς Ἀθήνας» Φιλοθῆς Μπενιζέλου, ποὺ ἔλαμψε στὴν καρδιά τῆς Τουρκοκρατίας σὰν Ἁγία καὶ συνάμα ἀντιστασιακὴ ἡρωίδα.

Εἶναι μιὰ λαοφιλὴς γιὰ τὸν ἀθηναϊκὸ λαὸ μορφή τοῦ ἑορτολογίου. Ἐνα ἄστρο ἰδιαίτερης αἴγλης στὸ νοητὸ στερέωμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς μνήμης.

Ἡ ζωὴ τῆς Φιλοθῆς πέρασε μὲς ἀπὸ λογῆς ἐμπόδια, ποὺ τῆς ἐστήσαν οἱ συνθήκες τῆς ἐποχῆς καὶ ὅσα ἐτέλειαν τὸ Πονηρὸ Πνεῦμα, πάντα ἀντίμαχο στοὺς καλοὺς ἐργάτες τοῦ μυστικοῦ Ἀμπελώνα. Ψυχὴ ἀπὸ τὶς ὀρειότερες ποὺ ἀνθίσαν στὸ ἀττικὸ χῶμα, ἡ μοναχὴ ἀπὸ τὴν ἀποδύθηκε σ' ἔργο πολὺπλευρὸ καὶ θαυμαστό, ποὺ στόχο του εἶχε τὶς κόρες τῆς Ἀθήνας.

Δυσεπίλυτα ἱστοριοφιλολογικὰ προβλήματα ἦταν οἱ ἀκανθές ποὺ περιέβαλλαν τὸ συναξάρι τῆς. Ὁ σ., πρὶν δώσει τὸ συναρπαστικὸ λογοτεχνικὸ ντύμα στὴν ἀφήγησή του, ἐργάσθηκε ἐπὶ μιὰ δεκαετία γιὰ νὰ λύσει τὰ προβλήματα αὐτά. Ἀπαραιτήτῃ προεργασία γιὰ τὸ ἐξάισιο βιβλίον ποὺ μᾶς χάρισε ἡ πίστη του. Εἶναι ἀξιεπαινετὴ ἀπὸ τὴν εὐσυνειδησία του, πλῆι στὸ καθαρὸ προῖον τῆς καλλιτεχνικῆς του εὐαισθησίας.

Περὶ τὸ νὰ εὐχρηθῶμε σ' αὐτὸ τὸ ψυχοφελὲς βιβλίον καλὴ στα-

διοδρομία. Ἀνήκει στὰ ἔργα, ποὺ μὲ τὴν ὑφή καὶ τὸ «μῦθος» τους, διαβάζονται ἀπὸ τοὺς πολλούς.

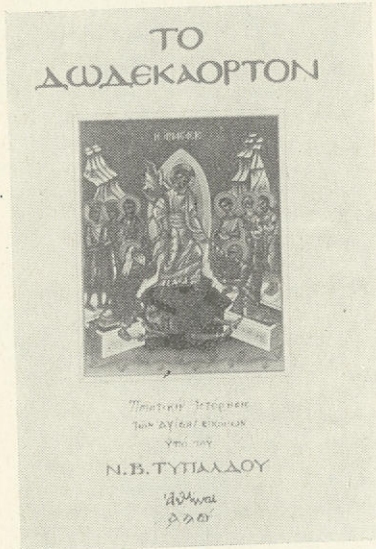
B. Μς

Γιάννη Α. Σακελλίωνα

ΑΦΟΡΜΕΣ

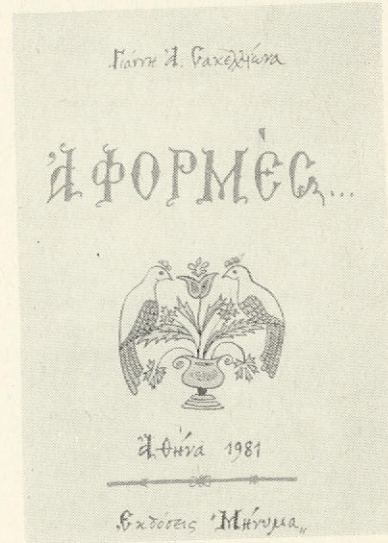
Εἶναι εὐρύτερα γνωστὸς μὲ τὸ γνήσιο καὶ καθαρὸ ὕφος καὶ ἦθος τῆς ὀρθόδοξης σκέψης, ὁ συγγραφέας Γιάννης Σακελλίων.

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἄκονο ἐργάτη τοῦ λόγου, ποὺ μὲ θάρρος, εὐλυκρίνεια καὶ ἐμβαθύνση ἀναλύει καὶ παρουσιάζει πρόσωπα, γεγονότα καὶ πράγματα τοῦ ἱστορικοῦ καὶ καθημερινοῦ βίου.

Ὁ κ. N. B. Τυπάλδου εἶναι κύριος τῆς δουλειᾶς του. Κι αὐτὸ τοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀποτυπώσῃ τὴν ἰδέα του καὶ τὴν ἐποπτικὴ σύλληψη τοῦ ποιήματος, μὲ τρόπο αὐστηρὰ βιβλικὸ καὶ ἐκκλησιολογικὸ.

Γράφει στὸ προλογικὸ του σημείωμα τὸ «Κέντρο μελέτης Ὁρθόδοξου πολιτισμοῦ» γιὰ τὴν ποιητικὴ ἀπὸ τὴν συλλογὴ τοῦ N.B.T.: «Ὁ κάθε στίχος τῆς γίνεται δέ-

Τὸ βιβλίον του τώρα, μὲ τίτλο «Ἀφορμές» εἶναι ἓνα ἀπάνθισμα ἀπὸ τὸ ζωντανὰ δημοσιεύματά του (1972 - 1978) στὸν ἐπαρχιακὸ Τόμο, ποὺ στὴν ἀξιολόγησή τους μετράει καὶ ἡ καθαρὸτητα, ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀποφασιστικὴτητα.

Τὰ κείμενα χωρίζονται σὲ πέντε κατηγορίες: τὰ Διάφορα, τὰ παιδιὰ, τὸ περιβάλλον, τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἑορταστικά.

παπα Φιλόθεος Φάρος

ΤΟ Πένθος

ορθόδοξη, λαογραφική
και
ψυχολογική θεώρηση

ακριτας

Ο σύγχρονος τεχνοκρατικός πολιτισμός, ο δυτικός σχολαστικισμός και η σπουδαστηριακή, ακαδημαϊκή θεολογία καλλιεργούν μιάν ένοχη σιωπή γύρω από το μυστήριο του θανάτου. Η σύγχρονη σκέψη βασίζεται μόνο στη ζωή και στην άμεση εμπειρία, αγνοώντας όλα τα υπαρξιακά προβλήματα του ανθρώπου που σχετίζονται ιδιαίτερα με το επέκεινα, τους βαθύτερους κανόνες του επίγειου βίου και τελικά τον θάνατο.

«Τί μακάθριο θέμα», «Όλοι θα πεθάνουμε κάποια ημέρα, αλλά υπάρχει λόγος να μιλάμε γι' αυτό;»

Αυτό είναι το ρεφραϊν αλλά και μια από τις παρατηρήσεις που θα κάνει ίσως ο αναγνώστης διβλίου σχετικά με το θάνατο — το πιο βέβαιο γεγονός της ζωής— και συνακόλουθα του διβλίου «Τό πένθος», που έγραψε ο πατήρ Φιλόθεος Φάρος.

Ωστόσο, σύμφωνα με την ορθόδοξη αντίληψη, τα πορίσματα της επιστήμης, τις βαθύτερες ανθρώπινες απηγήσεις κι αυτό το νόημα της ύπαρξης, μιλώντας κανείς για το θάνατο και το πένθος, μιλάει για τη ζωή. Σκεπτόμενος το θάνατο, σκέπτεται πióτερο για την αξία, το νόημα και το σκοπό της ζωής.

Ο Νίκος Καζαντζάκης διακήρυξε με το στόμα του Ζορμπά:

«Αν όλα τα διβλία και όλες οι σκέψεις μας και όλες οι ανθρώπινες προσπάθειες δέν μπορούν να μās

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΚΑΙ ΤΟ Πένθος

ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

πούν τίποτε για το θάνατο, τί αξίζουν; "Οποιος μισεί το θάνατο μισεί τη ζωή. "Οποιος αγνοεί το θάνατο ζει μιá ρηχή ζωή. "Όπως καταλαβαίνεις το θάνατο, καταλαβαίνεις και τη ζωή. "Όπως ζεις, έτσι και θα πεθάνεις και όπως πεθαίνεις έτσι και θα ζήσεις».

Ο π. Φιλόθεος Φάρος είναι γνωστός για την πείρα του στο χώρο της Ποιμαντικής Ψυχολογίας και από τους λίγους, νομίζω, που μέσα στον ορθόδοξο, ελληνικό χώρο μπορεί να μιλήσει για το μεγάλο αυτό θέμα.

Και μιλάει, πράγματι, αναλυτικά, τεκμηριωμένα και πειστικά, για το θάνατο και το πένθος στο διβλίο του αυτό, με τις 424 σελίδες που από το πρώτο κιάλας κεφάλαιο σε απορροφά ολοκληρωτικά.

Οι θέσεις του σ. από την αρχή μέχρι το τέλος είναι ξεκαθαρισμένες και σύμφωνες πάντοτε με το Εδάγγελο, την εκκλησιαστική παράδοση, την πατερική διδασκαλία και την ποιμαντική ψυχολογία.

Γι' αυτό και το έργο είναι πρωτοποριακό κάτω από το φώς των πορισμάτων της σύγχρονης, επιστημονικής σκέψης που ανακάλυψε την αλήθεια και αρνήθηκε πια ιδέες και τάσεις που έκαναν τον δυτικό κυρίως άνθρωπο μοναχικό και προβληματικό.

Από την άποψη αυτή το διβλίο του π. Φάρου ξεσκεπάσει τολμηρά και την ελληνική διανόηση που εξακολούθει να κρατά ιδέες κι απόψεις, πάνω στο καιριο αυτό θέμα, που ίσχυαν πριν από τριάντα χρόνια. Κι αυτό είναι μιá δικαίωση, γιατί το διβλίο καταφέρνει να δείξει τις πλάνες, τη δυτική νοοτροπία και το μιμητισμό που υπάρχει σε πολλές παθολογικές καταστάσεις.

Τό πιο σημαντικό όμως στοιχείο του διβλίου είναι οι σαφείς θέσεις που παίρνει ο π. Φάρος και οι πρακτικές αντιμετώπισεις που προτείνει, για την καθημερινή θλίψη του ανθρώπου, το θάνατο και το πένθος.

Από την άποψη μάλιστα αυτή το διβλίο αποτελεί αληθινό απόκτημα, έγχειριδίο θα έλεγα, για όλους έ-

κείνους που έχουν ποιμαντικές, διδακτικές και κηρυγματικές υποχρεώσεις.

Η αξία του φαίνεται ακόμα και από τους τίτλους των μεγάλων κεφαλαίων στα οποία χωρίζεται. Κι αυτά είναι: η εισαγωγή, περί της θεολογίας του θανάτου, η κατάσταση της θλίψης, ο θρήνος και το πένθος ως τρόποι έκφρασης της θλίψης που προκαλεί ο θάνατος και η αντιμετώπιση του πένθους.

Το βιβλίο ολοκληρώνεται με μια πλουσιότερη διδασκαλία για κείνον που θα ήθελε ακόμα πιο διεξοδική ανάλυση και αντιμετώπιση της κατάστασης του πένθους και της θλίψης, που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος.

Για πολλούς αναγνώστες το βιβλίο και ως θέμα και ως ανάπτυξη είναι έντυπωσιακό. Όσοσο είναι τόσο ά-

ληθινό που η ανάγνωσή του θα δώσει λύσεις σε πολλές ενδόμυχες απορίες και συνειδησιακά αδιέξοδα.

Ο θάνατος, η θλίψη, το πένθος αποτελούν καταστάσεις και γεγονότα, που καθημερινά έχει μπροστά του ο άνθρωπος από την εμφάνισή του πάνω στη γη. Και είναι υποκρισία να τα αγνοεί ή να προσποιείται πως δεν τα βλέπει και να μένει έτσι αποξενωμένος από τους χυμούς αληθινής ζωής που μπορούν αυτά να προσφέρουν στον άνθρωπο.

Για τουτό, ενώ το βιβλίο αναφέρεται στο πένθος, από την αρχή είπαμε το τέλος είναι ένας ύμνος προς τη ζωή. Μια καταξίωση του άγρυπνου ανθρώπου, που επειδή γνωρίζει τη φθορά και τη ματαιότητα του κόσμου, ζει και χαίρεται καθημερινά κάθε προσφορά της ζωής μέσα του και γύρω του.

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΤΣΗΣ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

Συνέχεια από τη σελ. 60

Μουσείον Τηνίων Καλλιτεχνών με έργα διασήμων Τηνίων γλυπτών, όπως του Χαλεπᾶ, Γύζη, Βιτάλη, Φιλίπποτη, Σώγου, Δούκα κ.ά., ή Έκθεσι: Εικώνων και κειμηλίων με τις εικόνες, τα ξυλόγλυπτα και τα Αρχιερατικά εγκόλπια, παράσημα του Αρχιεπισκόπου Ίερωνύμου, ή Βιβλιοθήκη με τους σπανίους τόμους του άειμνήστου Ακαδημαϊκού Νικολάου Λούδαρι, ή Αΐθουσα επισήμων με σκευή μεγάλης αξίας πάλι του Αθ. Παπαδοπούλου. Επίσης άλλα αντικείμενα κινητά και άκίνητα είναι όλα αφιερώματα εύλαδών προσκυνητών στην Παναγία.

6. Φ α ι ν ό μ ε ν α τ α π ε ι ν ώ σ ε ω ς .

Οι έκδηλώσεις αυτές συμβαίνουν μόνο στην Τήνο. Πολύ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο να ανεβαίνουν με τα γόνατα οι προσκυνητές από την παραλία μέχρι το Ναό. Βλέπει κανείς μέσα στο λιοπύρι του καλοκαιριού νέους και νέες, μικρά παιδιά και γερόντισσες να σέρνονται, άλλοι με την κοιλιά, άλλοι με το πλευρό, άλλοι με την πλάτη και να ανεβαίνουν στο Ναό. Γιατί το κάνουν αυτό; Έχουν κάποιο τάμα στην Παναγία. Με τον τρόπο αυτό θέλουν να συγκινήσουν το Θεό. Ταπεινώνονται. Συντρίβονται. Έξουθενώνονται. Δεν υποχωρούν. Δεν σκέπτονται την ταλαιπωρία, την περιέργια του κόσμου. Έκείνοι ανεβαίνουν το Γολγοθά τους. Άλλοι κρατούν λαμπάδα, άλλοι το άρρωστο παιδί τους, άλλοι μια εικόνα της Παναγίας. Χωρίς να ξέρουν οι πιο πολλοί επαναλαμ-

θάνουν εκείνο που είπε ο Δαβίδ: «Κύριε ιδέ την ταπεινώσιν μου και τον κόπον μου και άφες πάσας τας άμαρτίας μου».

Οι πιο πολλοί απ' αυτούς μετά την οδυνηρή ανάδρασι, αφού προσκυνήσουν την άγια εικόνα και εκπληρώσουν το χρέος τους έρχονται στα έξομολογητάρια και έξομολογούνται. Κατόπιν έτοιμοι προσέρχονται στα άχραντα Μυστήρια. Η άνοδος τους ήταν ένας Γολγοθάς που τους ώδήγησε στην Ανάστασι.

Μια - μια οι περιπτώσεις των ανθρώπων αυτών είναι πολύ συγκλονιστικές.

Μια Κρητικοπούλα είχε τάξει ν' ανεβαίνει με τα γόνατα κάθε μέρα από την παραλία στο Ναό, από την 1η Αυγούστου μέχρι της Κοιμήσεως, κρατώντας στη πλάτη της το παράλυτο αγοράκι της. Παραμονή της Μεταμορφώσεως ήλθε και έξομολογήθηκε και με την συμβουλή του πνευματικού σταμάτησε το έξουθενωτικό τάμα της. Τις μέρες εκείνες είχε ξεχάσει τα πάντα. "Ηθελε να βλέπει τον πόνο της και την Παναγία. Έφτασε με την προσευχή σε μια εύλογημένη έξαύλωσι. Ήταν γι' αυτή το μεγάλο δώρο της Παναγίας.

Σκληρός ο τρόπος αυτός της εύλαβείας και ανεμνήνευτος για τους πολλούς. Γι' αυτούς όμως που τον ζούν είναι σωτήριος. Ακραίες και ζηλωτικές οι καταστάσεις, αλλά συγκλονιστικές. Ποιός μπορεί να σταματήσει αυτό τον κόσμο, που παρ' όλη την έπαρσι της εποχής ταπεινώνεται και με δάκρυα έκζητεί το έλεος του Θεού;

(Συνεχίζεται)

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Μιά ἄλλη Ἀναστήλωση.

ΤΗΝ Α΄ ΚΥΡΙΑΚΗ τῶν Νηστειῶν, τὴν 7η τοῦ μηνός, ἡ Ἐκκλησία μας ἐφορᾷ τὴ νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τῆς Εἰκονομαχίας. Τὸ νόημα αὐτῆς τῆς μηνίμης ἔχει καὶ προέκταση στὴν ἐποχὴ μας. Διότι καὶ σήμερον διακινούμε μιά περίοδο εἰκονομαχίας. Πρόκειται γιὰ τὴ σύγκρουση ἰδεῶν ὡς πρὸς τὸ τί εἶναι ἡ ὁρθόδοξη ἀγιογραφία, ὡς λειτουργικὴ τέχνη. Πράγματι, δὲν εἶναι λίγοι ὅσοι νομίζουν κατὰλληλες γιὰ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ σπύτια μας τὶς εἰκόνες ποὺ ἀνήκουν στὴ δυτικὴ τεχνοτροπία (τύπου ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἄλλες). Ἄς τὸ ξαναποῦμε. Οἱ δυζαντινὲς εἰκόνες εἶναι οἱ μόνες ποὺ ταιριάζουν, ἀνταποκρινόμενες αἰσθητικὰ καὶ πνευματικὰ, στὸ λατρευτικὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἄς ὑπάρξει λοιπὸν πῶ ἔτιονη μέρωμα γιὰ τὴ διάδοσή τους. Εἶναι ἓνα νέο εἶδος, ἄκρω ἀπαραίτητο, Ἀναστήλωσης, ποὺ πρῶτοι τὸ ἐπωμίζονται οἱ ἐνοριακοὶ μας ποιμένες.

Ἡ ἀληθινὴ ταπεινοφροσύνη.

Η ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ —τὸ σημειώνουμε μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ποὺ ἀποπνέει καὶ διδάσκει κατ' ἐξοχὴν αὐτὴν τὴν ἀρετὴ— εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος καὶ συνάμα ὁ στέφανος τῆς ἀληθινῆς ἀγιότητος. Κοσμεῖ κάθε γνήσιο ἐργάτη τοῦ θείου θελήματος, πρὸ παντὸς δὲ τὸν καλὸ ποιμένα.

Ρώτησαν κάποτε ἓνα Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τί πρῶτα ἀπ' ὅλα ἀπαιτεῖ ὁ Κύριος ἀπὸ τὸ δραστήριο κληρικό.

Ἀπάντησε:

—Νὰ κρύβει τὰ καλά του ἔργα μὲ περισσύτερη φροντίδα ἀπὸ ἐκεῖνη ποὺ δείχνουν οἱ κακοποιοὶ στὸ νὰ σκεπάζουν τὶς ἀνομιές τους.

Ἄς ἀναρωτηθοῦμε οἱ σημερινοὶ ἐργάτες τοῦ νοητοῦ Ἀμπελώνα: Δείχνουμε αὐτὴ τὴ θεαίτητη ἐπιμέλεια;

Οἱ Ἅγιοι Σαραντα.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ (9 Μαρτίου) εἶναι ἀπὸ τοὺς πῶ δοξασιμένους Μάρτυρες τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανισμοῦ. Αἰσφιλεῖς πάντα στὸ κύλημα τῶν αἰώνων, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ ἀθλητὲς τοῦ Χριστοῦ ἐμπνέουν μὲ τὸ μακάριο τέλος τους τὶς γενεές τῶν πιστῶν. Μεταξὺ τῶν πῶ ἐγγλότιων ἡμνητῶν τους, καταλέγεται καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος, ποὺ τὸ περι-

γράφει μὲ σπάνια δύναμη λόγου, καταδέτονας στὴ μνήμη τους ἀμάραντα ἀνθη ἐγκωμίων. Ἐκεῖ θρῖσκεται καὶ ἡ γνωστὴ φράση ποὺ ἔθεσε στὸ σίγμα τους «δοξὸς ὁ χειμῶν, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ παράδεισος», ἐξηγόντας ἔτσι τὴ ζηλευτὴ ψυχολογία τους. Γυμνοὶ πάνω στὴν παγωμένη λίμνη, ὑπέφεραν τὸ φοβερὸ ψύχος μὲ τὴν ἀναπόληση τῆς θαλαπωρῆς τοῦ παραδείσου, ὅπου ἐκεῖνο τους ἔστειλε στεφανωμένους.

Τί εἶναι τὰ δικά μας παθήματα, ποὺ ὑπομένουμε ἐδῶ στὴ γῆ, γιὰ ν' ἀξιωθοῦμε τὴν οὐράνια βασίλεια, μπροστὰ σὲ ὅ,τι ὑπέστησαν ἐκεῖνοι; Ἐμεῖς, σιχαί, δυσανασχετοῦμε. Ἀδημονοῦμε. Ἀνγίζουμε. Ἀτονοῦμε σ' ἐλπίδα. Διότι δὲν ἔχουμε πίστη σὰν τὴ δική τους.

Ἡ Ἐκκλησία μᾶς τους προβάλλει ἐφέτος ξανά. Ὅχι μόνο γιὰ νὰ τους τιμήσουμε, ἀλλὰ καὶ γιὰ ν' ἀντλήσουμε ἀπὸ τὸ παραδείγμα τους θάρρος καὶ ἀπόφαση.

Ἀπὸ τὸ διπλὸ σκοπὸ ἔχουν οἱ ἐφορῆς τῶν Ἀγίων. Δὲν ἀρκεῖ νὰ τους προσκυνοῦμε. Πρέπει καὶ νὰ τους ἀντιγράφομε —ἔτσι σὲ μικρογραφία— στὸ βίον μας. Νὰ γινώμασθε, ὅπως αὐτοὶ, «πιστοὶ ἄκρι θανάτου», καθὼς λέει ἡ Ἀγία Γραφή.

Ἀριστοῦργημα τῆς ἱ. Ὑμνωδίας μας.

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ Ὑμνος, ποὺ ψάλλεται τμηματικὰ καί, τέλος, ὀλόκληρος, αὐτὲς τὶς ἐβδομάδες, εἶναι ἓνα ἀριστοῦργημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας Ὑμνωδίας. Τὸ ὑπέροχο αὐτὸ ποίημα, ἀφιερωμένο στὴ Θεομήτορα, διακρίνεται γιὰ τὴν εὐρηματικὴν του πρωτοτυπία, τὴν ἐξαισία ποιητῆ καὶ τὴν κατανυκτικότητά του. Εἶναι μιὰ δημιουργία τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος, ποὺ κατέχει κορυφαία θέση στὸ χριστιανικὸ λυρισμὸ.

Ὁ λαὸς κατακλύζει τὶς ἐκκλησίες τὶς βραδιὲς κατὰ τὶς ὁποῖες ἀναπέμπεται στὴν Παναγία αὐτὸς ὁ πολύφθογγος Ὑμνος. Καὶ μὲ τὰ ἐξαισία φραστικὰ του ἀνθη, καταθέτει, ἀπὸ αἰώνων, τὴν εὐλαβειὰ του στὴν Παναγία.

Δὲν εἶναι μονάχα ἓνα θρησκευτικὸ ἀπαύγασμα. Εἶναι συνάμα καὶ ἐθνικὸ. Γιατί, μὲς ἀπὸ τοὺς σίχους του, δοξάζεται Ἐκεῖνη, ποὺ στάθηκε ὑπέροχος Στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνες τους. Ἐθνος καὶ Ἐκκλησία εἶναι γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς προγόνους μας καὶ τὴ μετέπειτα Ρωμοσύνη ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα. Καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ λοιπὸν αὐτὴ ὁ Ἀκάθιστος εἶναι καύχημά μας.